

Tabel met actuele reeksen van de 11 maatregelen uit het amendement

Cijfercheck 'Amendement Jetten, Bontenbal, Eerdmans, Bikker'

Kamerstukken II 2024-2025, 36 600 VIII, nr. 59

	Artikel	2025	2026	2027	2028	2029	struc
A. Totaalreeks amendement		-	-	-	-	-	-1.319.259
		327.889	672.236	1.052.006	1.168.103	1.230.083	
B. Maatregelen in tekstuele toelichting in amendement							
HLA 22. Afschaffen maatschappelijke diensttijd	3	-152.735	-122.902	-184.363	-200.000	-200.000	-200.000
HLA 23. Beperken school en omgeving	1,3	0	-155.000	-155.000	-155.000	-155.000	-155.000
HLA 32. Beëindiging functiemix Randstad	3	0	-75.000	-75.000	-75.000	-75.000	-75.000
HLA 41. Verminderen internationale studenten (via bestuurlijk akkoord)	6,7	0	-29.000	-118.000	-209.000	-272.000	-293.000
HLA 43. Afschaffen OV-vergoeding buitenland studerende	11	0	-4.000	-8.000	-14.000	-14.000	-30.000
HLA 44. Verhogen collegegeld langstudeerders (via lagere bekostiging)	6,7	0	-95.000	-285.000	-283.000	-282.000	-282.000
HLA 40. Generieke taakstelling subsidies rijksbreed (doorstroom regeling vmbo – havo/mbo))	3	0	-13.500	-13.500	-13.500	-13.500	-13.500
HLA 40. Generieke taakstelling subsidies rijksbreed (doorstroom regeling beroepskolom/VABOK))	4	-420	-3.600	-19.360	-24.820	-24.800	-24.800
HLA 40. Generieke taakstelling subsidies rijksbreed (levensbeschouwelijk vormingsonderwijs)	1	0	-500	-19.049	-19.049	-19.049	-19.049
HLA 40. Generieke taakstelling subsidies rijksbreed (praktijkleren)	4	0	0	0	0	0	-11.910
HLA 24. Startersbeurzen (invulling sectorplannen hoger onderwijs)	6,7	-174.734	-174.734	-174.734	-174.734	-174.734	-174.734
Subtotaal (B)		-	-	-	-	-	-1.278.993
		327.889	673.236	1.052.006	1.168.103	1.230.083	
C. Verschillen (A) vs. (B)		0	-1.000	0	0	0	40.266

HLA 24. Resterende reeks sectorplannen hoger onderwijs (invulling bekostiging NWO)	16	0	0	0	0	0	-40.266
Onverklaarbaar verschil		0	-1.000	0	0	0	0
D. Totaal (B)+(C) = totaalreeks amendement		-	-	-	-	-	-1.319.259
		327.889	672.236	1.052.006	1.168.103	1.230.083	
Niet in tabel amendement, maar wel in tekst amendement							
HLA 40. Generieke taakstelling subsidies rijksbreed (doorstroom Regeling beroepskolom/VABOK)	4	-25.620	0	0	0	0	0
HLA 69. Stimuleringsbeurzen (invulling Fonds Onderzoek Wetenschap)	7	-75.019	-75.019	-75.019	-74.894	-74.894	0

Toelichting cijfercheck:

- In bovenstaande tabel wordt de aansluiting gemaakt tussen het amendement 59 zoals ingediend en de reeksen zoals bij OCW in de begrotingsadministratie.
- Het amendement zelf heeft formeel alleen betrekking op 2025 en wijzigt dus alleen de totaalbedragen van de begrotingsartikelen voor het jaar 2025. In de toelichting van het amendement staat alleen in tekst welke hla-maatregelen worden teruggedraaid. Tevens bevat de toelichting van het amendement een totaalreeks voor de beoogde meerjarige budgettaire doorwerking.
- Bovenstaande tabel bevat daarmee *per maatregel* de precieze meerjarige budgettaire doorwerking van het amendement.
- In de tabel in de toelichting van het amendement lijkt het totaalbedrag voor 2026 onjuist. Het totaalbedrag voor 2026 moet € 1 miljoen hoger zijn.
- Bovenstaande tabel gaat niet in op de dekking van het amendement.

In de toelichting van het amendement sluiten tekst en tabel niet geheel op elkaar aan. Om de aansluiting te maken is nodig:

- In de tekst wordt de bezuiniging op de Regeling doorstroom beroepskolom teruggedraaid. In de tabel ontbreekt dit terugdraaien in het jaar 2025.
- In de tekst wordt de bezuiniging op de Stimuleringsbeurzen teruggedraaid. In de tabel ontbreekt dit terugdraaien in de jaren 2025 t/m 2031.
- In de tabel wordt ook de bezuiniging op de bekostiging van de NWO vanaf 2030 teruggedraaid. Het terugdraaien van deze bezuiniging ontbreekt in de tekst.

Nota bene: Regionaal Investeringsfonds (RIF)

- Er zijn ook vragen gesteld over de bezuiniging op het RIF (onderdeel van de generieke taakstelling subsidies).
- Het terugdraaien van de bezuiniging op het RIF zit niet in amendement 59. Noch in de tekst, noch in de bedragen.
- Hieronder ter informatie de bezuiniging zoals onderdeel van de Nota van Wijziging waarmee de subsidietaakstelling is verwerkt in de Ontwerpbegroting.

Bedragen x € 1.000

	Artikel	2024	2025	2026	2027	2028	2029	struc
HLA 40. Generieke taakstelling subsidies rijksbreed: RIF	4	0	-14.049	-14.079	-13.973	-33.122	-32.220	-27.300

School en omgeving/verlengde schooldag

Hoeveel leerlingen maken er nu gebruik van? En hoeveel wordt dat minder door bezuiniging?

- Het budget van School en Omgeving was € 450 miljoen, voor de bezuiniging uit dit hoofdlijnenakkoord. Hiermee konden bij het maximaal aantal uren (10 uur per leerling) 170.000 leerlingen worden bereikt. Bij het gemiddelde aantal uren (6,5 uur) konden er 262.000 leerlingen worden bereikt.
- Met het nieuwe budget na de bezuiniging uit het hoofdlijnenakkoord, € 300 miljoen, kunnen er bij het maximaal aantal uren (10 uur) 115.000 leerlingen bereikt worden en bij aanvraag van het gemiddeld aantal uren (6,5 uur) 175.000 leerlingen.
- Er maken op dit moment (schooljaar 2024-2025) 900 scholen gebruik van de S&O-middelen. Zij bereiken daarmee 140.000 leerlingen. Niet alle middelen zijn voor dat tijdvak aangevraagd, er was sprake van onderuitputting. Onduidelijkheid over de vraag of de middelen structureel of slechts incidenteel waren en enige complexiteit in de regeling zelf, heeft ertoe geleid dat scholen terughoudend hebben aangevraagd. De regeling voor komend schooljaar is vereenvoudigd, waardoor de verwachting is dat meer scholen de middelen zullen aanvragen.

Hieronder een tabel van het leerlingbereik met bijbehorend bedrag.

Bedrag in miljoenen	Aantal leerlingen bij gemiddeld 6,5 uur	Aantal leerlingen bij gemiddeld 10 uur
€ 50	29.000	19.000
€ 100	58.000	38.000
€ 150	87.000	57.000
€ 200	117.000	76.000
€ 250	146.000	95.000
€ 300	175.000	114.000
€ 350	204.000	133.000
€ 400	233.000	152.000
€ 450	262.000	170.000

Is er een onderscheid naar regio's waar dit neerslaat? ("A en B scholen")?

- Er wordt in de subsidieregeling geen onderscheid naar regio's gemaakt. Voor de verdeling van de S&O-middelen wordt de onderwijsachterstandscore gebruikt. Deze scores laten de verwachte onderwijsachterstand op scholen zien.
- Een deel van de scholen ontvangt de middelen via de specifieke uitkering (SPUK) Kansrijke Wijk. Deze middelen gaan via de gemeenten en komen in de gebieden van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid terecht. Hiermee is de administratieve last voor maatschappelijke organisaties in deze gebieden beperkt.
- In de grote steden is er vaker een hogere concentratie van problemen voor leerlingen op de scholen. Ook in de rest van het land zijn er scholen met kinderen met problematiek en achterstanden, maar dit is minder geconcentreerd. De scholen met de hoogste percentages onderwijsachterstandscore, zitten hierdoor vaker in de randstad. Daarnaast zijn de aantallen leerlingen (dus ook die met onderwijsachterstanden) in de randstad hoger.

- Om meer scholen met regionale spreiding in aanmerking te laten komen voor de regeling, konden in de huidige regeling ook scholen met een onderwijsachterstandsscore van tussen 5% en 10% S&O-gelden aanvragen. Hierdoor kwamen meer scholen uit het hele land voor de regeling in aanmerking.
- Met het huidige budget van S&O, circa € 300 miljoen, is er alleen voldoende budget om bijna alle scholen met de hoogste 5% onderwijsachterstandsscore middelen toe te kennen bij aanvraag van het maximaal aantal uren (10 uur).

Hoeveel geld zou je nodig hebben om kinderen in armoede niet de dupe te laten zijn?

- De onderwijsachterstandsscore zijn schoolscores opgebouwd uit scores van individuen. We kunnen en mogen dit niet herleiden tot de individuele kinderen. Daarom zijn de scores op schoolniveau.
We zien een verband tussen onderwijsachterstandsscore en sociaaleconomische status. School en Omgeving is bedoeld ter verbetering van de onderwijskwaliteit en voor brede talentontwikkeling. Dit is dus geen armoedebestrijdingsinstrument.

Valt huiswerkbegeleiding ook binnen School en Omgeving?

- Ja, huiswerkbegeleiding is ook mogelijk binnen S&O. Er wordt op scholen binnen het S&O-aanbod ook veel gedaan om de basisvaardigheden te bevorderen. Dit loopt uiteen van huiswerkbegeleiding of extra lestijd, tot taal- en rekenspelletjes tijdens de sportactiviteiten.

Maatschappelijke Diensttijd (MDT)

Hoeveel deelnemers kent de Maatschappelijke Diensttijd?

In totaal zullen er tot en met eind 2027 circa een half miljoen jongeren kennis hebben gemaakt met MDT.

	Aantal jongeren
Deelname t/m Q2 2024	150.000
Nog te verwachte deelname regelingen 2022 en 2023	150.000
Verwachte deelname regeling 2024	100.000
Verkorte variant MDT (stopgezet in 2024 conform HLA)	100.000
Totale verwachte deelname t/m eind 2027 <i>(conform stopzetten regelingen per 2025)</i>	500.000

Wat is de impact van het programma op schooluitval en bijvoorbeeld werkloosheid?

Uit de MDT onderzoeksrapportage 2023 blijkt dat 69% van de jongeren zonder MDT geen vrijwilligerswerk zou doen. Het meedoen aan MDT heeft daarnaast concrete gevolgen voor 39% van de jongeren: 12% blijft vrijwilligerswerk doen, 17% vindt een werkplek/stage en 10% gaat een (vervolg)opleiding doen. Verder geeft 17% van de jongeren aan na hun MDT-project nog (losse) vrijwillige activiteiten uit te voeren. Dit alles met inachtneming dat de doelgroep 12-30 jarigen is, die ook 'gewoon' op school zitten of aan het werk zijn.

Met recente analyses, de 'maatschappelijke businesscases', heeft @Social Finance NL de financiële en sociaal maatschappelijke waarde van vijf MDT-projecten inzichtelijk gemaakt. Bij verschillende projecten wordt onder andere waarde gecreëerd op het gebied van (jeugd)zorg, voortijdig schoolverlaten en uitkeringen, tot verbeterde mentale gezondheid, sociale cohesie en toekomstkansen. De maatschappelijke waarde wordt nog hoger als de waarden die niet financieel uitgedrukt kunnen worden in de maatschappelijke businesscase meegenomen worden, zoals sociale cohesie, mentale gezondheid of verbeterde arbeidskansen.

Elk MDT-project heeft een andere aanpak en doelgroep waardoor het financieel maatschappelijk resultaat per project verschilt en niet onderling te vergelijken is. Het gemiddeld maatschappelijk financieel resultaat (opbrengst minus kosten) loopt van € 256 tot € 12.983 per deelnemende jongere.

De onderzochte projecten zijn 112MDT in Arnhem, MDT tegen Eenzaamheid in Utrecht, MDT Set Your Life Goals in Dijk en Waard, MDT Time of your life in Arnhem en MDT Local Heroes in Zaanstad. Bij al deze projecten zijn de maatschappelijke opbrengsten (opbrengsten – kosten) hoger dan de geïnvesteerde kosten.

De business cases zijn hier te vinden:

[MDT levert financieel maatschappelijke waarde op! – Maatschappelijke Diensttijd \(doemeemetmdt.nl\)](https://doemeemetmdt.nl)

[Maatschappelijke Business Case Time of your Life](#)

Wat is de delta tussen budget en aanvragen? Wordt budget overschreden of is er onderuitputting en hoeveel?

Het aantal aanvragen is sinds de start per regeling toegenomen. In 2024 overschreed het aantal aanvragen voor een totale waarde van € 332 miljoen het beschikbare subsidiebudget van € 150 miljoen.

De onderuitputting in de eerdere jaren is veroorzaakt doordat het niet mogelijk was om vanuit de verdubbeling van het budget van 2021 naar 2022 op korte termijn ook een verdubbeling van het aantal aanvragen te kunnen realiseren. Belangrijkste reden daarvoor was dat maatschappelijke organisaties het niet voor elkaar kregen om in korte tijd nieuwe of grotere projecten te starten en daarvoor tot een goed onderbouwde aanvraag te komen.

Hoe verloopt de afbouw van het project? Is er een plan voor verduurzaming van MDT na afloop?

Ambtelijk wordt gewerkt aan een plan voor de verduurzaming van MDT gericht op het zoveel mogelijk behouden van de maatschappelijke waarde van MDT door kennis en expertise over te dragen aan betrokken partijen in het netwerk en hen te ondersteunen bij het zoeken naar manieren om ook zonder OCW-subsidie na 2027 door te kunnen.

In de periode tussen oktober 2024 en maart 2025 voeren we gesprekken met jongeren en het netwerk (MDT-organisaties, bedrijven, fondsen, scholen) om te komen tot een plan, waarin eigenaarschap ontstaat voor het duurzaam overdragen van MDT binnen het netwerk. Daarbij zijn we ook in gesprek met NJR en andere organisaties zoals NOV, medeoverheden en werkgevers (VNO-NCW), om te kijken of en zo ja welke afspraken we kunnen maken over hun betrokkenheid bij dit verduurzamingstraject.

Dit moet leiden tot een door jongeren en het netwerk gedragen plan van aanpak in het voorjaar 2025, waarbij we vanuit OCW in 2025 en 2026 de uitvoering van het plan nog kunnen faciliteren.

Welke departementen zijn afnemers van MDT? Welke budgetten zijn hiermee gemoeid?

MDT heeft impact op thema's van meerdere departementen:

- VWS: eenzaamheid (jongeren en ouderen), mentale gezondheid, vrijwilligerswerk, sport & bewegen
- OCW: schooluitval, thuiszitters, burgerschap, kansengelijkheid
- SZW: tekortsectoren, inburgering & integratie, schulden en armoede jongeren/gezinnen
- Defensie: weerbaarheid, instroom, dienjaar, MDT-Missie
- Financiën: herstel slachtoffers toeslagenaffaire
- J&V: veiligheid, instroom (112 MDT).
- Inzet op actuele maatschappelijke problematiek: coronaprojecten, jeugd aan zet, Oekraïne, giro 555.

Ook is er impact op het jeugddomein van gemeenten: jeugd-ggz en jeugdzorg, re-integratie vanuit bijstand, jeugdwerkloosheid en schulden.

Alleen voor MDT Missie geldt dat Defensie hier, naast de projectsubsidie vanuit OCW, uit eigen middelen aan bijdraagt. Voor de andere departementen geldt dat MDT-projecten met impact op hun beleidsterrein, worden gefinancierd uit de OCW-subsidieregeling. Het is niet mogelijk aan te geven hoeveel subsidie ten goede komt aan de verschillende thema's per departement, mede doordat projecten zich vaak op meerdere thema's tegelijk richten.

Als je van € 200 miljoen naar € 150 miljoen gaat, wat gebeurt er dan in praktijk? En dezelfde vraag voor een afbouw van € 100 miljoen of € 50 miljoen Is er een soort logica te bedenken in een staffel voor afbouw in relatie tot het effect?

MDT werkt op dit moment met een gemiddelde trajectprijs inclusief 25% cofinanciering.

Als de financiering vanuit het rijk omlaag gaat kun je minder jongeren bereiken. Om dit effect tegen te gaan zou je aan 2 knoppen kunnen draaien:

- Het verlagen van de gemiddelde trajectprijs
- Het verhogen van het percentage cofinanciering

In onderstaande tabel is uitgewerkt wat er met het aantal bereikte jongeren gebeurt indien het subsidiebudget, dan wel het % cofinanciering wijzigt, uitgaande van de huidige gemiddelde trajectprijs van € 1800,- incl. cofinanciering.

Subsidiebudget	Bereikte aantal jongeren	
	Cofinanciering 25%	Cofinanciering 50%
€ 200 miljoen	143.000	210.000
€ 150 miljoen	107.100	160.700
€ 100 miljoen	71.400	107.100
€ 50 miljoen	35.700	53.600

NB 1: Met een subsidiebudget van 100 miljoen is het reëel om landelijke dekking te realiseren en een aanzienlijk deel van alle jongeren tussen de 12-30 jaar te laten deelnemen aan MDT.

NB 2: Voor een goede uitvoering van MDT is 10% budget vereist voor flankerend beleid en personeel.

Funciemix Randstad

Hoe werkt de funciemix in de praktijk?

- De funciemix wordt verstrekt aan schoolbesturen in het vo met schoolvestigingen in de Randstad als aanvullende bekostiging.
- Omvang van de funciemix voor een bestuur met alleen scholen in de randstad is 1,8% van de totale basisbekostiging (bovenop de basisbekostiging). Dit is dus lager voor besturen met ook scholen buiten de randstad.
- De middelen zijn bestedingsvrij binnen de kaders van de sectorwet.
- De inzet via salarissen (bijvoorbeeld door hogere schaal mogelijk te maken en daarmee carrièreperspectief) betekent dat ze ingezet worden als onderdeel van de individuele arbeidsvoorwaarden van onderwijspersoneel. Daarmee maken ze onderdeel uit van het arbeidscontract (intrekken bekostiging betekent niet intrekken arbeidsvoorwaarden; wel dat de middelen waaruit schoolbesturen die voorwaarden bekostigen omlaag gaan).

Om welke scholen en gemeenten gaat het? Zit ook Almere in de funciemix? Is er een (letterlijk) kaartje met de geografische dekking?

- Het gaat hierbij om grote stedelijke gemeenten (denk aan Den Haag of Amsterdam), maar ook om kleinere of landelijke gemeenten die in de Randstad vallen (bijv. De Bilt of het Westland).
- Schoolbesturen in gemeente Almere ontvangen ook de Funciemix.
- Voor het overzicht zie Bijlage 1 van de regeling: [wetten.nl - Regeling - Regeling versterking funciemix vo-leraren in de Randstadregio's - BWBR0027113 \(overheid.nl\)](#) (zie lijst in bijlage).

Waarom is de Funciemix Randstad er eigenlijk gekomen?

- De Funciemix Randstad is een regeling die schoolbesturen de mogelijkheid geeft om hun personeel hoger in te schalen. Gedachte hierbij is dat de marktlonen in de randstad ook hoger liggen dan daarbuiten.
- Het doel bij invoering was om meer leraarsfuncties op een hoger functieniveau ('funciemix') te creëren. En door meer carrièreperspectief te bieden het beroep aantrekkelijker te maken en leraren langer te behouden en te stimuleren zich verder te ontwikkelen
- Daarbij is in 2008 de keuze gemaakt om deze middelen specifiek te richten op de beloning in het vo in tekortregio's.

Ligt hier een bestuurlijke afspraak (al dan niet met sociale partners) onder?

- Bij de begrotingsbehandeling is gevraagd naar de middelen die voor de onderwijsregio's beschikbaar zijn om de inzet op het werven en behouden van onderwijspersoneel en hun professionalisering te vergroten. Die middelen staan los van de funciemix. Deze middelen zijn bestuurlijk en juridisch verplicht via de Subsidieregeling landelijk dekkend netwerk onderwijsregio's en onderdeel van bestuurlijke afspraken (Onderwijsakkoord) met leraren, scholen en opleiders. Vanuit perspectief van behoorlijk bestuur moeten deze afspraken worden nagekomen.
- De versterking van de funciemix in de Randstadregio's in het vo maakt deel uit van de afspraken in het Convenant Leerkracht van Nederland van 1 juli 2008 over de aanpak van potentiële tekorten en de professionalisering van docenten.
- Het Convenant betrof tripartiete afspraken tussen de minister en de sociale partners in het primair en voortgezet onderwijs.

Scholen hebben hun promotiebeleid hierop gebaseerd. Is er een logische staffel voor afbouw/ombuiging?

- Er is geen staffel voor de afbouw. Vanuit juridisch perspectief is een overgangstermijn voor de overgang van uitbetalen naar stopzetten van de subsidie redelijk als er een termijn van ten minste één jaar wordt gehanteerd.

- Dat betekent dat in beginsel de functiemix per 1 januari 2026 (technisch) afgeschaft kan worden.
- Doordat de afschaffing vanaf 1 januari 2026 geldt, moeten schoolbesturen er in hun begroting rekening mee houden dat zij de middelen voor het voldoen aan overeengekomen arbeidscontracten dus op een andere manier moeten dekken. Dat kan betekenen dat scholen in de problemen komen (nb ca 85% van de lump sum wordt immers benut voor salariskosten)

Wat zijn de arbeidsrechtelijke consequenties hiervan (ten opzichte van zittend personeel dat hier al gebruik van gemaakt heeft)?

- De middelen zijn beschikbaar gesteld voor het instrument van een hogere salarisschaal. Het gaat dus niet om een toelage bovenop het salaris, maar om een structureel hogere inschaling.
- Huidige leraren behouden hun recht op de beloning die bij hun huidige schaal hoort. Zij blijven namelijk ingeschaald op grond van hun arbeidsovereenkomst, ook na de bezuiniging op de Regeling Functiemix Randstad vanaf 1-1-2026.
- Doordat de afschaffing vanaf 1 januari 2026 geldt, moeten schoolbesturen er in hun begroting rekening mee houden dat zij deze middelen voor een hogere inschaling niet meer ontvangen en ze dus op een andere manier moeten dekken. Dat kan betekenen dat scholen in de problemen komen (nb ca 85% van de lump sum wordt immers benut voor salariskosten)

Hoeveel leraren van sociaal zwakkere scholen maken hier gebruik van?

- Het is niet mogelijk om hier een antwoord op te geven.
- Het zijn niet de leraren die gebruik maken van de functiemix, het zijn de schoolbesturen die het ontvangen en hiermee de leraren meer salaris kunnen betalen.
- Het merendeel van de scholen met een kwetsbare populatie en de grootste lerarentekort staat in de grote steden. Een relatief groot aandeel van de scholen die de functiemix ontvangen betreft dus sociaal zwakkere scholen.

Hoeveel procent van de scholen wordt hierdoor getroffen (landelijk en in Randstad). Klopt het dat dit het merendeel van de scholen raakt (% scholen)?

- Alle vo-scholen in de Randstad krijgen de functiemix, ongeacht of zij in het stedelijke gebied van de Randstad zitten of het landelijke gebied van de randstad (bv het Westland en het Groene Hart). De afbakening van regio's is in 2008 gemaakt in het convenant 'LeerKracht van Nederland'.

Afbakening in convenant:

"In het kader van dit convenant komen per 1 januari 2009 extra middelen beschikbaar voor het realiseren van een nieuw functiegebouw van VO leraren in de Randstadregio's (de vier grote steden, Almere, en de omliggende regio's, te weten de RPA (=arbeidsmarktregio) gebieden Zuidelijk Noord-Holland, Rijn-Gouwe, Rijnmond, Gooi en Vechtstreek, Eemland en Utrecht-Midden)."

- Daarmee ontvangt 45% van alle scholen in het vo in Nederland de functiemix.
- Buiten de Randstad krijgen scholen de functiemix niet. Ook niet als zij in een grote stad buiten de Randstad staan.

Is het een vlakke regeling of zit er ook een variatie in naar regio binnen de randstad?

- Alle schoolbesturen in het vo met vestigingen binnen de Randstad ontvangen de Functiemix, naar rato van hun aandeel leerlingen op vestigingen in de Randstad. Een bestuur waarvan alle vestigingen in de Randstadregio liggen krijgt 2,1% ten opzichte van de basisbekostiging. Gemiddeld per bestuur is het 1,8%. Dat komt neer op gemiddeld circa € 265.000 per school. Per bestuur gaat het gemiddeld om € 600.000.

Vormingsonderwijs

De subsidieregeling hangt onder een initiatiefwet. Wat betekent de afschaffing van subsidieregeling voor wat er wettelijk is geregeld/aan opdracht zit? Welke wetswijziging is er voor nodig?

- De artikelen in de Wpo en de WEC die betrekking hebben op de bekostiging zullen geschrapt moeten worden (artikel 192 Wpo en artikel 171 WEC). Verder is nodig dat het Besluit bekostiging WPO 2022 en het Besluit bekostiging WEC 2022 moet worden gewijzigd.
- Artikel 50 Wpo kan behouden blijven om de mogelijkheid tot het ontvangen van vormingsonderwijs te laten bestaan (Art. 50: *Het bevoegd gezag stelt de leerlingen in de gelegenheid op de school, binnen de schooltijden, godsdienstonderwijs of levensbeschouwelijk vormingsonderwijs te ontvangen.*)

Hoe dan toch nog voldoen aan grondwet art23. lid 3 en 4?

Art. 23. Lid 3. Het openbaar onderwijs wordt, met eerbiediging van ieders godsdienst of levensovertuiging, bij de wet geregeld.

Art 23. Lid 4. In elke gemeente wordt van overheidswege voldoende openbaar algemeen vormend lager onderwijs gegeven in een genoegzaam aantal openbare scholen. Volgens bij de wet te stellen regels kan afwijking van deze bepaling worden toegelaten, mits tot het ontvangen van zodanig onderwijs gelegenheid wordt gegeven, al dan niet in een openbare school.

- De neutraliteit en algemene toegankelijkheid van het openbaar onderwijs verandert niet met een wijziging in het aanbod van vormingsonderwijs. Er wordt voldaan aan de grondwet.

Hoeveel leerlingen volgen dit onderwijs? Hoeveel leerlingen blijven er nog over?

- Ongeveer 50.000 leerlingen volgen op dit moment een vorm van vormingsonderwijs (van de circa 440.500 leerlingen die openbaar onderwijs volgen, Bron: CBS 2019/2020).
- Hoeveel leerlingen er overblijven als er geen subsidieregeling meer is, is niet te zeggen.

Wat betekent het bedrag van € 25 miljoen in relatie tot het aantal leerlingen?

- Wij herkennen het bedrag van € 25 miljoen niet. Voor de subsidieregeling is een bedrag van € 19,049 miljoen in de begroting opgenomen.
- Voor 2025 is op dit moment € 16,4 miljoen aangevraagd. Daarmee kunnen ongeveer 3.500 lesgroepen worden gerealiseerd. Een lesgroep bestaat uit kinderen.
- In totaal zal het (inschatting) gaan om ongeveer 50.000 leerlingen, die gemiddeld ongeveer 1 uur per week vormingsonderwijs ontvangen.

Wat is de procentuele verdeling over de verschillende levensbeschouwelijke richtingen?

De onderverdeling is als volgt (cijfers eind 2023, inclusief de carrousel waarin per 6 weken gewisseld wordt)

Denominatie	Lesgroepen	Percentage
Humanistisch	1.861	49,4%
Protestants-christelijk	1.516	40,2%
Islamitisch	248	6,6%
Rooms-katholiek	53	1,4%
Boeddhistisch	58	1,5%
Hindoeïstisch	24	0,6%
Joods	7	0,2%

Kan vormingsonderwijs doorgaan als je de subsidie schrapt?

- Ja, op basis van particulier initiatief zou dat kunnen, zoals dat ook voor 2009 gebeurde.

Is het nog wel zo dat het vormingsonderwijs op openbare scholen nog steeds "desgevraagd door de ouders" is?

- Nee, op veel scholen komt het in beperkte mate tot stand op verzoek van ouders, terwijl in de ministeriele regeling uitdrukkelijk is vastgelegd dat ouders de vragende partij zijn.
- Het vormingsonderwijs is op dit moment meer aanbodgestuurd, dan vraaggestuurd, blijkt uit een evaluatie die recent gedaan is en eerste kwartaal 2025 naar de Tweede Kamer gaat. En daarmee niet doelmatig op de wijze waarop het nu in de regelgeving is voorgeschreven. Besteding van de middelen blijkt wel daadwerkelijk aan vormingsonderwijs te zijn.

Vaak wordt vormingsonderwijs in een soort carrousel van verschillende levensbeschouwelijke oriëntaties aangeboden. Is het ook nog steeds mogelijk om één levensbeschouwelijke richting te krijgen?

- Ja dat is mogelijk.

Wordt het aanbieden van die carrousel eigenlijk ook niet in de plaats van burgerschapsonderwijs gedaan en weten wij hoe vaak dat zo is? En wat betekent het schrappen van de subsidie voor het vervullen van de plicht op burgerschapsonderwijs?

- Nee. Burgerschapsonderwijs behoort tot het curriculum dat de school aanbiedt, vormingsonderwijs, in carrousel- of klassiek model, valt niet onder verantwoordelijkheid van de school.
- Het schrappen van de subsidie betekent dus niets voor het vervullen van de plicht op burgerschapsonderwijs.
- Bij de totstandkoming van de regeling voor vormingsonderwijs was er nog geen aangescherpte wettelijke burgerschapsopdracht. Die ligt er sinds 2021 wel en is ook gericht op identiteitsvorming. Dit zijn dus gewijzigde omstandigheden ten opzichte van het moment waarop de regeling startte. Daarnaast is kennis over verschillende geestelijke stromingen geborgd in de kerndoelen uit het huidige curriculum, zo staat bijvoorbeeld in kerndoel 38 (po) dat kinderen leren over hoofdzaken over de geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen.

Doorstroom havo/vmbo/mbo en VABOK

Wat is de regeling en welke dienstverlening hoort erbij?

De regeling doorstroomprogramma's vmbo-mbo en vmbo-havo (2017-2023)

bedrag x € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Was beschikbaar	13.500	13.500	13.500	13.500	13.500	13.500
Subsidietaakstelling	-13.500	-13.500	-13.500	-13.500	-13.500	-13.500
Resterend budget	0	0	0	0	0	0

Structurele bezuiniging			budget	relatieve aandeel
VMBO-HAVO			-4.050.000	30%
VMBO-MBO			-9.450.000	70%
Totaal taakstelling			-13.500.000	100%

De [subsidieregeling doorstroomprogramma's vmbo-mbo en vmbo-havo](#) (2017-2020) en de verlenging daarvan (2021-2023) kwamen vo-scholen financieel tegemoet in het ondersteunen van (kwetsbare) vmbo-leerlingen in de overgang naar het vervolgonderwijs door middel van doorstroomprogramma's in het laatste leerjaar van het vmbo en het eerste studiejaar van het vervolgonderwijs (mbo of havo). Met behulp van deze middelen konden de scholen leerlingen extra onderwijs aanbieden tijdens de zomervakantie en/of persoonlijke begeleiding en ondersteuning bieden tijdens de overgang van vmbo naar havo of mbo. Hierbij was geen specifieke (voorgeschreven) dienstverlening voor beschikbaar vanuit de regeling; scholen organiseerden deze activiteiten primair zelf.

Welke aandeel ging naar vmbo/havo en welk aandeel ging naar vmbo/mbo?

Gedurende de looptijd van de regeling was 70 procent van het beschikbare budget bestemd voor de doorstroom vmbo-mbo en 30 procent voor vmbo-havo. Met de subsidie zijn zo'n 800 doorstroomprogramma's opgezet;

- 383 programma's op vmbo-scholen ter voorbereiding op de overstap van vmbo naar mbo en
- 397 programma's voor de overstap van vmbo naar havo (belangstelling hiervoor was in loop van de tijd toegenomen door invoering doorstroomrecht vmbo/havo).

Achtergrond

- [De evaluatie](#) is in december 2023 naar de Tweede Kamer gestuurd. Hieruit bleek dat leerlingen doorgaans positief en scholen enthousiast waren over de regeling. Wel waren er wat zorgen over de additionaliteit en duurzame impact van de regeling. In [december 2023 heeft toenmalig minister Paul een verlenging van de regeling doorstroomprogramma's aangekondigd](#). Voor 2024 is destijds geen nieuwe regeling gemaakt.
- De beoogde nieuwe regeling doorstroomprogramma's voor vmbo-mbo en vmbo-havo zou zich – mede met oog op de uitgevoerde evaluatie - specifiek richten op de maatregelen die uit het onderzoek naar de effectiviteit van deze doorstroomprogramma's effectief zijn gebleken: zomerscholen, het verbeteren van vakkennis, het persoonlijk begeleiden en

coachen van leerlingen, een doorlopende leerlijn naar vervolgonderwijs en het betrekken van ouders bij de overstap van hun kind naar het vervolgonderwijs.^[1]

- Het hiervoor gereserveerde bedrag was € 13,5 miljoen euro. De verdeling voor vmbo-mbo en vmbo-havo zou afhangen van de subsidieaanvragen.

De regeling Versterking Aansluiting Beroepskolom (VABOK/Doorstroom Beroepskolom)

Bedrag x € 1.000	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Was beschikbaar	29.820	49.980	65.340	70.180	50.020	50.000	50.000
subsietaakstelling 2025 (begroting 2025)	-9.240	-16.380	0	0	0	0	0
subsietaakstelling 2026 ev (nota van wijziging begroting 2025)	0	-420	-3.600	-19.360	-24.820	-24.800	-24.800
Resterend budget (op artikel 4 mbo)	20.580	33.180	61.740	50.820	25.200	25.200	25.200
aantal aanvragen	26	31	30	30	20	20	20

De regeling is gericht op het verbeteren van de (inhoudelijke) aansluiting van een opleidingsroute om zo uitval en switch te voorkomen. Een onderdeel hiervan is ook het opzetten van een doorlopende begeleidingslijn (ook Loopbaanoriëntatie en -begeleiding, LOB) voor studenten die overstappen van het vo naar mbo of mbo naar hbo binnen de opleidingsroute.

Met het initiële budget was het mogelijk om 40 aanvragen te financieren. Huidige toegekende VABOK-subsidies lopen de komende jaren door, de bezuiniging treft nieuwe aanvragen vanaf 2025. Het budget wordt structureel met € 24,8 miljoen gekort. In de jaren 2025 t/m 2027 wordt het budget met gemiddeld ruim € 12 miljoen per jaar gekort waardoor er circa 30 aanvragen in periode 2025 t/m 2027 mogelijk blijven. Vanaf 2028 wordt deze regeling verder verlaagd tot in totaal structureel € 25,2 miljoen (20 aanvragen). Bij het eerder ingediende amendement was (waarschijnlijk abusievelijk) het jaar 2025 voor deze regeling het verkeerde bedrag opgenomen (daar stond € -0,4 miljoen maar feitelijke korting in 2025 was € -16,8 miljoen).

In totaal per subsidieaanvraag krijgt een samenwerkingsverband (mbo is penvoerder) € 1,26 miljoen voor 3 jaar. Dat is per jaar € 420.000, daarvan gaat 24% naar VO, 52% naar mbo en 24% naar hbo. Het mbo heeft een groter aandeel omdat zij penvoerder is en de projectleider van de mbo-instelling komt.

	aantal aanvragen	aantal jaren	per jaar	budget	relatieve aandeel
VMBO docent	-20	3	100.000	-6.000.000	24%
HBO docent	-20	3	100.000	-6.000.000	24%
MBO docent	-20	3	100.000	-6.000.000	24%
MBO projectleider	-20	3	120.000	-7.200.000	29%
				-25.200.000	100%

[1] Doorstroomprogramma's vmbo havo/mbo, evaluatie actieplan gelijke kansen subsidies, SEO, 23-2-2024, publicatienummer 2023-53, ISBN978-90-5220-286-0.

Welke andere maatregelen zijn er om vroegtijdig schoolverlaten te voorkomen?

Er is inzet op extra begeleiding voor niveau 2 mbo-studenten (€ 150 miljoen extra voor mbo-instellingen) om uitval te voorkomen. Ook wordt jaarlijks € 32 miljoen in loopbaan oriëntatie geïnvesteerd om voortijdig schoolverlaten te voorkomen.

Het wetsvoorstel "Van school naar duurzaam werk" regelt dat scholen, Doorstroompunten (voorheen: Regionaal Meld- en Coördinatiepunt) en gemeenten meer mogelijkheden krijgen om jongeren tot 27 jaar te ondersteunen bij de overgang van school naar werk en het behoud van werk bij (dreigende) werkloosheid. Dit geldt voor jongeren uit praktijkonderwijs, vso en mbo.

In het regeerprogramma is afgesproken dat het wetsvoorstel "Van school naar duurzaam werk" dit jaar aan de Tweede Kamer wordt gestuurd.

Regeling praktijkleren

Wat zijn gevolgen? Welk effect verwacht het bedrijfsleven? Wat is de reactie van het bedrijfsleven?

<i>bedrag x € 1.000</i>	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Was beschikbaar	242.621	239.999	223.570	213.079	231.910	231.910
subsidetaakstelling	0	0	0	0	0	-11.910
Resterend budget	242.621	239.999	223.570	213.079	231.910	220.000

De korting op de regeling vanaf 2030 is 5%, er resteert nog € 220 miljoen voor de regeling. Hoewel het aantal bbl-studenten mogelijk stijgt zal door de demografische daling van het aantal mbo-studenten de korting op het budget naar verwachting niet tot grote negatieve effecten leiden na 2030.

Indien deze daling in aantal bbl-studenten niet doorzet wordt de subsidie per leerwerkplaats mogelijk op termijn wel lager.

Is over deze korting afgestemd met korting op subsidie voor zorgstages van VWS?

Nee, er heeft geen ambtelijke afstemming over plaatsgevonden. De bezuiniging op zorgstages van VWS richt zich op zowel BOL- als BBL-studenten. Praktijkleren is enkel voor BBL-studenten, deze BBL-studenten hebben een leerwerkplaats nodig om de opleiding te kunnen volgen en af te ronden.

Regionaal Investeringsfonds mbo (RIF)

Welke regionale initiatieven vallen weg?

Huidige toegekende RIF-subsidies lopen de komende jaren door en hier hebben de studenten dan ook de komende jaren nog profijt van. Ook blijft er nog voor de periode 2025 t/m 2027 nog budget een € 18 miljoen per jaar beschikbaar voor nieuwe aanvragen.

Samenwerkingsverbanden tussen mbo-instellingen en bedrijfsleven uit het hele land kunnen voor specifieke projecten een subsidieaanvraag indienen. Voor projecten komt de financiering voor 50% van de overheid en maximaal 50% cofinanciering van het bedrijfsleven

Het RIF is niet specifiek gericht op krimpregio's. Voor aanpak van dalende studentenaantallen in het mbo wordt binnenkort een regeling "Aanvullende middelen studentendaling MBO 2025-2027" gepubliceerd van 3 keer € 30 miljoen (in totaal € 90 miljoen) voor de jaren 2025 t/m 2027 in de 11 sterkst krimpende arbeidsmarktregio's. In de zomer van 2024 is de [Tweede Kamer via een brief](#) over deze aanpak geïnformeerd.

Uit de referentieraming blijkt dat de krimp doorzet tot ten minste 2040. Deze regeling is tijdelijk (2025 t/m 2027) en dient als transitie naar een structurele oplossing in het mbo.

Op dit moment wordt een aanpak ontwikkeld om de bekostiging toekomstbestendig te herzien en stabiel te maken zodat ook na de periode van de aanvullende bekostiging van de tijdelijke krimp-middelen (t/m 2027) in heel Nederland een divers en toegankelijk aanbod beroepsopleidingen in stand blijft. Naar verwachting zal in 2029 het wetstraject voor herziening van de bekostiging zijn afgerond.

bedrag x € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Was beschikbaar	46.710	41.501	38.593	35.500	32.958	27.300
Subsidietaakstelling	-14.049	-14.079	-13.973	-33.122	-32.220	-27.300
Resterend budget	32.661	27.422	24.620	2.378	738	0

Wat is de delta tussen het budget en het aantal aanvragen? Is er onderuitputting of overinschrijving?

Er is al jaren een dalende trend zichtbaar in het aantal aanvragen voor het RIF. Zo zijn er in 2021 nog 20 projecten positief beoordeeld en voorzien van financiering, maar is dit aantal in 2024 gedaald tot slechts 8 projecten. Daarom is er met de subsidietaakstelling besloten om circa € 14 miljoen te korten op de regeling in de periode 2025 t/m 2027. Bovenstaande tabel laat het gevolg zien van deze korting.

Afgelopen jaren is de realisatie lager geweest dan het beschikbare budget. Zo was er in 2023 € 30 miljoen beschikbaar, maar is er slechts voor € 18 miljoen toegekend aan nieuwe projecten. In

2024 was het budget ook € 30 miljoen, maar is er in totaal circa € 14,2 miljoen beschikbaar. Hierdoor was de onderuitputting in 2024 circa € 15,8 miljoen.

Is er een staffel mogelijk?

Ja dat is mogelijk, zo zou je kunnen kiezen voor een staffel om de middelen niet landelijk in te zetten maar bijvoorbeeld alleen voor de krimpregio's. De huidige regeling moet dan wel inhoudelijk worden aangepast. Dit is wel complicerend voor de praktijk en vraagt meer capaciteit om uit te werken.

Is in plaats van deze bezuiniging ook gekeken naar bezuinigingen elders op mbo budget?

Ja, die afweging heeft plaats gevonden. De afweging is gemaakt dat dit al een langlopende subsidie (bij afschaffing 14 jaar) is en het redelijk is om te verwachten dat deze samenwerking tussen bedrijfsleven en onderwijs verder wordt voortgezet zonder subsidie van de overheid.

Ook is meegewogen dat we met de bezuinigingen niet de meest kwetsbare doelgroepen in het mbo zouden raken. Zo is niet gekozen te korten op regelingen zoals het regionaal programma en Voortijdig school verlaten-beleid (onder andere loopbaanoriëntatie) omdat voor deze kwetsbare doelgroep beleidsinzet nodig blijft.

De minister noemde in debat dat de RIF weg kan omdat we soepeler met publiek/private samenwerking omgaan tegenwoordig. Wat is dat dan? Wordt dat ook zo door mbo en bedrijfsleven ervaren?

In de samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven is veel mogelijk. In het mbo werken onderwijsinstellingen voortdurend samen met het (regionale) bedrijfsleven. Een groot deel van de mbo-opleiding bestaat ook uit leren op de werkplek.

Mbo-instellingen kunnen de lumpsumbekostiging inzetten om deze samenwerking vorm te geven.

Ook is het verbeteren van de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt een van de drie prioriteiten in de bestaande kwaliteitsafspraken die lopen tot en met 2027. De kwaliteitsmiddelen kunnen worden ingezet voor samenwerkingen tussen onderwijs en bedrijfsleven, bijvoorbeeld ten behoeve van loopbaanoriëntatie- en begeleiding en practoraten.

Daarnaast lopen er de komende jaren nog verschillende programma's om extra te blijven investeren in samenwerking. Bijvoorbeeld vanuit Nationaal Groeifondsprogramma's, zoals de 'LLO-katalysator' en 'Opschaling publiek-private samenwerking in het beroepsonderwijs'.

Tegelijkertijd worden er ook knelpunten ervaren door mbo-instellingen en het bedrijfsleven bij publiek-private samenwerking. Waar kan worden die zoveel mogelijk weggenomen.

Binnenkort wordt de beleidsregel investeren in private activiteiten met publieke middelen aangepast. Daarmee worden de belangrijkste knelpunten die onderwijsinstellingen ervaren bij het

investeren in private activiteiten weggenomen. Zonder dat dit leidt tot weglek van publiek geld of marktverstoring.

Ook wordt verkend of er een publieke opdracht voor het bekostigde mbo voor een Leven Lang Ontwikkelen moet worden ontwikkeld. Daarmee wordt het makkelijker voor onderwijsinstellingen om, samen met bedrijfsleven, in te zetten op LLO. Deze verkenning wordt voor de zomer van 2025 met de Tweede Kamer gedeeld.

Langstudeermaatregel

Welke wetswijziging(en) zijn nodig om deze maatregel in te voeren?

De invoering van de maatregel vraagt om een wijziging van de Wet Hoger onderwijs en Wetenschap waarin het verhoogd wettelijk collegegeld voor langstudeerders wordt mogelijk gemaakt. Wanneer er uitzonderingen voor groepen studenten worden toegevoegd zullen deze in de wet moeten worden afgebakend, en moet bepaald worden wie beoordeelt of van een uitzondering sprake is, hoe dit aangetoond moet worden en wie erop toeziet. Voor een wetstraject is gemiddeld twee jaar nodig, de exacte duur hangt af van de complexiteit en de snelheid waarmee de wet wordt behandeld in beide Kamers. Vervolgens is er tijd nodig om de maatregel te implementeren. In de uitvoering heeft DUO vanaf het moment dat de wet in beide kamers is aangenomen minimaal negen maanden nodig om de processen en systemen aan te passen. De exacte duur is afhankelijk van de aard en omvang van de benodigde aanpassingen. Dit zal oplopen wanneer er uitzonderingscategorieën komen (naar 12 maanden of meer).

Op basis van welke parameters is de budgettaire reeks van de maatregel berekend? Welk aantal studenten?

De reeks bestaat uit het percentage langstudeerders uit 2022, toegepast op de aantallen voltijdsstudenten 2024 (ca. 94.000 studenten die langer studeren dan nominaal +1) en vermenigvuldigd met 3000 euro extra collegegeld. Dus $94.000 * 3.000 \text{ euro} = \text{€ } 282 \text{ miljoen}$. Hierin zijn eventuele uitvoeringskosten, besparingsverliezen door uitzonderingen en gedragseffecten niet meegenomen.

Welke uitvoeringsvraagstukken spelen er (bij DUO of bij de instellingen) en welke zorgen hebben onderwijsinstellingen geuit?

Wat betreft uitvoering via DUO: betrouwbare uitvoering voor de studenten is er een die zoveel mogelijk geautomatiseerd kan en zo min mogelijke uitzonderingen kent. Zo kun je optimale dienstverlening garanderen omdat tijdspad en beoordeling zoveel mogelijk vastligt. Dit geeft helderheid aan de studenten. Grootste uitdaging voor de uitvoering bij DUO is de keuze in eventueel maatwerk naar specifieke situaties van studenten. Generieke uitzonderingen die gebaseerd zijn op al beschikbare data zijn makkelijker uit te voeren, maar moeten ook bezien worden vanuit de vraag in welke mate onderscheid in bijvoorbeeld soort opleiding verdedigbaar is en juridisch houdbaar. Dat hebben we geleerd van de Controle Uitwonendenbeurs (CUB).

Uitzonderingen waarbij bijvoorbeeld een medische beoordeling nodig is stuiten al snel op een landelijk probleem rondom de beschikbaarheid van medische capaciteit (i.c. keuringsartsen) waar ook DUO last van heeft. Elke individuele beoordeling die nader onderzoek vraagt zorgt voor tijdrovende uitvoering door DUO en daarmee een groot risico op vertraging voor studenten en een grotere kans op ongelijkheid.

- Hogescholen: zorgen over toegankelijkheid algemeen en in bijzonder voor 1e generatie studenten, mantelzorgers, switchers, topsporters en studenten met beperking. Ook is men bang dat men minder stages zal lopen ook als dat van belang is voor de studie en de arbeidsmarkt/samenleving. Daarnaast zorgen over de significante groep studenten die heeft aangegeven geen studie te zullen starten indien er een langstudeermaatregel komt; zorgen

over het niet meenemen van gedragseffecten bij deze bezuiniging. Dit bovenop de krimp die reeds zichtbaar is in het HBO. Ook verzoeken de hogescholen om geen beleid met betrekking tot uitzonderingen van groepen af te wentelen op de sector: dan moeten zij invulling geven aan een zeer complexe puzzel waarin zij geen keuzes kunnen maken (profileringsfonds kent veel uitvoeringsvraagstukken, zie antwoord vraag "uitzonderingen neerleggen bij instellingen"). Daarnaast geven de instellingen aan veel extra bezuinigingen niet te kunnen dragen bovenop de reeds aangekondigde bezuinigingen die hen raken (door de langstudeermaatregel en minder studerende studenten kan er ook minder geld binnenkomen).

- Universiteiten: vragen naast de bij hogescholen genoemde punten aandacht voor de onzekerheden die de langstudeermaatregel met zich meebrengt voor de uitvoering procesmatig intern alsmede voor hun jaarbegroting: inkomsten vanuit de maatregel of eigen keuzes?
- Studenten: hebben zorgen over uitzonderingen (mantelzorg, studenten met beperking, bestuursjaar en medezeggenschap) en zogenaamde cohortgarantie (hoe kan de huidige generatie studenten – die niet wist van een mogelijke langstudeermaatregel bij aanvang studie – ook geacht worden de effecten van de maatregel te ondergaan? Betekent een onverwachte financiële verzwaring tijdens de studie waarop zij zich niet kunnen voorbereiden). Voorts hebben ze meegegeven dat de koopkracht van studenten door veel factoren wordt geraakt, en dat een langstudeermaatregel hier onevenredig verder aan bijdraagt. Daarnaast wijst ISO op het belang van het meewegen van de gedragseffecten rond de bezuiniging, en het stoppen van studenten met studeren of het kiezen voor makkelijkere studies (en bijvoorbeeld niet voor techniek). Petitie ontvangen van de Landelijke studentenvakbond en FNV Young & United over de langstudeermaatregel met ruim 130.000 handtekeningen.

Wat wordt de afremmende werking? Ofwel het gedragseffect van de maatregel? Zal dit een afremmende werking hebben op eerste generatiestudenten en mantelzorgers?

In het wetstraject in 2010/2011 is uitgegaan van een totaal gedragseffect van 25%, maar de gedragseffecten van de langstudeermaatregel zijn moeilijk te voorspellen.

Dit geldt eens te meer voor het bepalen van effecten op specifieke doelgroepen zoals eerstegeneratiestudenten. Wel zijn er zorgen dat met een financiële prikkel ook een deel van de studentenpopulatie wordt geraakt die – buiten hun schuld om – niet sneller kan studeren. Voor deze groep studenten, bijv. mantelzorgers, (chronisch) zieken, studenten uit huishouders met een langer gezinsinkomen etc. zal een financiële prikkel immers geen invloed hebben op het verbeteren van de studieduur. Het risico is aanwezig dat deze studenten andere keuzes maken door niet te gaan studeren of een studie af te breken, dan wel disproportioneel geraakt worden. Ook is de kans aanwezig dat een groep studenten sneller studeert door de langstudeermaatregel.

In het Trendrapport 2024 van DUO is wel te zien dat studenten met een migratieachtergrond, mannelijke studenten, studenten uit de lagere inkomensklasse en eerstegeneratiestudenten vaker nominaal+1 studeren.

Het Trendrapport van DUO is beschrijvend, dus zegt iets over de grootte van de groepen, die in dit geval groter zijn dan studenten zonder deze achtergrondkenmerken. Daarnaast wordt er in opdracht van OCW een onderzoek uitgevoerd naar kansgelijkheid onder eerstegeneratiestudenten en soortgelijke groepen in het hbo en wo. Daarbij wordt ook gekeken naar welke achtergrondkenmerken mogelijk verklarend zijn voor wat betreft een langere studieduur.

Wat zijn de gevolgen voor onderwijssegregatie?

Ongewenste gedragseffecten van de langstudeermaatregel zijn moeilijk te voorspellen, daarmee is het effect op onderwijssegregatie evenmin te onderbouwen. De inschatting gebaseerd op diverse rapporten waaronder het beschrijvend onderzoek van het DUO Trendrapport 2024 is echter wel dat bepaalde doelgroepen disproportioneel geraakt kunnen worden door de maatregel en dat de toegankelijkheid van het stelsel daarmee vermindert. Bijvoorbeeld voor eerstgeneratiestudenten, studenten met een migratieachtergrond en studenten met een lager huishoudinkomen.

Wat waren in 2014 de argumenten om de langstudeermaatregel weer af te schaffen?

Het afschaffen van de langstudeermaatregel is het gevolg geweest van gewijzigde samenstelling van de Tweede Kamer na de verkiezingen van 2012. Er bestond toen niet langer steun voor deze maatregel.

Is er een beeld van in welke studies er veel langstudeerders zitten? Welke? Zou je daarvoor naar gradaties in de boete kunnen kijken? Waar kan je variëren?

Uit DUO data (waarbij een onderscheid wordt gemaakt naar tekortsectoren en niet-tekortsectoren) blijkt dat het aandeel langstudeerders onder ho onderwijsdeelnemers in de studierichting Bètatechniek (12,9%), voor het peiljaar 2023, groter is dan het geval is onder ho onderwijsdeelnemers in elk van de twee overige tekortsectoren (7,2% in de studierichting Zorg; 9,8% in de studierichting Onderwijs). Het aantal langstudeerders in de overige niet-tekortsectoren bedraagt 12,2%¹.

Het differentiëren van een (boete)bedrag in bijv. opleidingen of sectoren is lastig, omdat in principe alle opleidingen een studeerbaar curriculum moeten hebben, dat wil zeggen dat zij allemaal zo ingericht zijn dat de studie in principe binnen de nominale studieduur moet zijn af te ronden. Daarom zou je, als er toch een onderscheid tussen opleidingen of sectoren wordt gemaakt, dit op objectieve gronden moeten onderbouwen.

Zijn er gedragseffecten, zo ja hoeveel?

Het is aannemelijk dat er gedragseffecten zijn, zoals studenten die sneller gaan studeren of studenten die vanwege de maatregel besluiten niet te gaan studeren. Het is moeilijk in te schatten hoe groot dit effect precies zal zijn.

In het wetstraject in 2010/2011 is uitgegaan van een gedragseffect van 25%², wanneer dit op de huidige raming wordt toegepast dan is sprake van een ingeschatte bezuiniging op de OCW-begroting van ca. € 440 miljoen per jaar in plaats van € 282 miljoen per jaar. In het rapport

¹ Er is gekeken naar alle studenten die in studiejaar 2023/2024 stonden ingeschreven. Vervolgens is het percentage in beeld gebracht dat binnen de tekortsector langstudeerder is (van alle ho onderwijsdeelnemers die in studiejaar 2023-2024 stonden ingeschreven in een ho opleiding die correspondeert met de tekortsector "bètatechniek", was 12,9% in studiejaar 2023-2024 een "langstudeerder").

² Tweede Kamer, vergaderjaar 2010-2011, 32 618, nr. 3

'Kansrijk Onderwijsbeleid' van het Centraal Planbureau (CPB)³ rekent het CPB voor een verhoging van het wettelijk collegegeld voor de eerste € 1.000 (voor de gehele studieloopbaan) geen gedragseffect en gaat na deze drempelwaarde uit van een gedragseffect van 0,6% per verhoging van het wettelijk collegegeld met € 1.000 (voor de gehele studieloopbaan). Daarnaast geeft het CPB aan dat studenten bij een verhoging van het collegegeld bovendien een prikkel hebben om sneller te studeren. Dat effect wordt niet door hen becijferd.

Is het mogelijk om een sluitende definitie van het begrip mantelzorg te maken? En hoe zit dat voor de andere uitzonderingen? Welke uitzonderingen zijn makkelijk of moeilijk te realiseren?

Mantelzorg

Er is geen sluitende definitie van mantelzorg en daarmee is op dit moment niet helder af te bakenen welke student wel/niet mantelzorg is. Uit gesprekken met MantelzorgNL blijkt dat de taken en intensiteit bij het zorgen voor zieke familieleden zo divers zijn dat er geen sluitende definitie is van het begrip mantelzorg. In relatie tot de langstudeermaatregel komen afbakeningsvraagstukken naar voren als: voor hoeveel uur moet iemand zorg verlenen om mantelzorg te zijn? Moet dit voor een direct familielid zijn of kan dit ook zijn voor vrienden/vriendinnen, huisgenoten, burens, etc.? In welke gevallen leidt het verlenen van mantelzorg wel/niet tot geoorloofde studievertraging (intensiteit van de hulp)? Etc.

Daarnaast gelden voor andere uitzonderingen in het algemeen:

- **Besparingsverliezen:** elke uitzondering leidt tot een besparingsverlies voor de instelling. Dit besparingsverlies zullen zij moeten opvangen met alternatieve besparingen binnen hun instelling.
- **Beschikbaarheid data en uitvoering:** DUO (of een andere partij) beschikt niet voor alle mogelijke uitzonderingscategorieën over (betrouwbare) data. Daarbij zijn bepaalde uitzonderingscategorieën alleen te bepalen op basis van zelfrapportage (zoals mantelzorg, familieomstandigheden, etc.). Naast beschikbare data leiden meer uitzonderingen tot complexiteit en tijdsbeslag in de uitvoering. Het maken van afwegingen wie wel en niet tot de uitzondering mag behoren, in welke mate en onder welke omstandigheden zal tijd vergen en een normatieve afweging zijn van wat we als samenleving nastreven en acceptabel vinden. Bovendien moet de keuze voor uitzonderingen voldoende uitlegbaar zijn om rechtsgelijkheid te borgen.
- **Juridische afbakening en hellend vlak:** veel uitzonderingen zijn lastig juridisch af te bakenen. Bijvoorbeeld: geldt een bestuursjaar alleen voor studentenverenigingen? Of ook sportverenigingen, vrijwilligerswerk, etc.? En hoeveel uur per week moet iemand minimaal per week besteden aan de bestuursfunctie om in aanmerking te komen voor een uitzondering? Welke familieomstandigheden leiden tot geoorloofde vertraging? Daarnaast de vraag wie deze uitzonderingen gaat beoordelen: de instellingen zelf? DUO als uitvoeringsorganisatie, of een andere partij? Wat klikken studenten aan in de systemen, en hoe snel moet dat gebeuren?
 - o **NB:** dit kan tot discussies en een hellend vlak (m.b.t. de rechts(on)gelijkheid) leiden en vragen als: waarom wel een uitzondering voor een bestuursfunctie bij een studentenvereniging maar niet voor een sportclub? Waarom wel/niet een uitzondering voor mantelzorg, maar wel/niet voor vrijwilligerswerk? Etc.

³ CPB (2020), Kansrijk Onderwijsbeleid – update 2020

De Wet Studiefinanciering 2000 kent ook slechts een zeer beperkt aantal uitzonderingen op de duur van studiefinanciering. Alleen studenten met een functiebeperking of chronische ziekte kunnen na de nominale duur van de basisbeurs nog 1 jaar extra studiefinanciering ontvangen.

Wat gebeurt er als je de mogelijkheid voor uitzonderingen neerlegt bij instellingen en daar een budget bij neerlegt? Hoe werkt dat?

In de Wet verhoging collegegeld langstudeerders uit 2011 waren twee uitzonderingen gecreëerd, namelijk studenten die via de Wet Studiefinanciering 2000 in aanmerking kwamen voor een jaar extra prestatiebeurs vanwege een functiebeperking of chronische ziekte en studenten die een tweede studie volgden op het gebied van gezondheidszorg of onderwijs.

Voor andere uitzonderingen zoals deeltijders, mantelzorgers, topsporters, studenten in een bestuursjaar was niets generiek geregeld. Deze groep werd verwezen naar het profileringsfonds (nu: studentondersteuningsfonds), echter deze oplossing kent diverse onwenselijke effecten namelijk:

- Hoge administratieve lasten voor instellingen. Instellingen dienen (juridische) procedures en processen in te regelen. Zeker bij grote aantallen heeft dit aanzienlijke gevolgen.
- Er ontstaat het risico op rechtsongelijkheid. Iedere instelling beoordeelt de aanvragen naar eigen inzicht, hetgeen tot verschillen tussen opleidingen en instellingen kan leiden.
- Daarnaast is er sprake van een besparingsverlies voor de instelling. Hoe meer uitzonderingen er gelden, hoe groter de kosten voor de instelling om deze te beoordelen en hoe meer kosten dit brengt voor instellingen om te compenseren vanuit het studentondersteuningsfonds. Deze kosten zijn nu niet meegenomen in de ramingen, die ervan uitgaat dat de maatregel budgetneutraal is voor de instellingen en volledig wordt 'goedgemaakt' door de hogere collegegeldinkomsten van de langstudeerders.

Hoeveel uitzonderingen kan DUO aan? 10-15 uitzonderingen?

Hoe meer soorten uitzonderingen, hoe complexer in de uitvoering voor DUO, maar ook voor het doenvermogen van de student (waar heb je recht op, hoe schat je dat in en hoe organiseer je dat?). Veel uitzonderingen zorgen voor meer onzekerheid bij studenten.

Mogelijke impact voor DUO in uren (in categorieën klein – gemiddeld – groot – extra groot)

- Uitzonderingen naar soort opleiding : Groot (minimaal 10.000 uren)
- Uitzondering Bachelor Master : Groot (minimaal 10.000 uren)
- Uitzondering op individuele basis: Extra groot (specifiek aantal uren niet op voorhand in te schatten)
- Elke uitzondering vraagt keuzes in het bestaande portfolio van DUO, dus een verdringing van andere werkzaamheden.

Hoe krijg je mensen serieus aan het studeren?

Het verbeteren van het studierendement vergt een degelijk inzicht in de oorzaken van langstuderen. Uit onderzoek blijkt dat de oorzaken van langstuderen divers zijn en interacteren met elkaar. Dat maakt dat er geen one size fits all/pasklare oplossing is die ingrijpt op al deze oorzaken.

Op dit moment zijn er diverse financiële prikkels in het systeem die gericht zijn op studiesucces binnen de nominale studieduur. Namelijk:

- basisbeurs en de aanvullende beurs: nominale studieduur;
- studentenreisproduct: nominale studieduur plus maximaal 1 jaar;
- lenen kan tot nominaal plus maximaal drie jaar;
- bekostiging instellingen vanuit OCW: op basis van aantal ingeschreven studenten die nog binnen de nominale studieduur zitten;
- daarnaast de inzet van het bindend studieadvies door opleidingen.

Dekkingsprobleem van uitzonderingen?

In de budgettaire reeks in het HLA is uitgegaan van een raming op basis van alle voltijdsstudenten die langer dan nominaal + 1 studeren. Wanneer er groepen worden uitgezonderd zijn er minder mensen die het verhoogde collegegeld betalen en op wie de instellingen de bezuiniging kunnen 'verhalen'. Dit leidt tot een besparingsverlies ten opzichte van de raming. Daarnaast zorgen uitzondering voor vertraging in de invoering van de maatregel. Ook dit leidt tot besparingsverliezen, omdat er pas op een later moment kan worden gestart met het innen van het verhoogde collegegeld.

Afschaffen starters- en stimuleringsbeurzen

Maatregel is onderdeel van bestuursakkoord. Is er juridische analyse gemaakt of afschaffen wel kan?

Er is een afweging gemaakt welke invulling van de bezuinigingen uit het hoofdlijnenakkoord het meest uitlegbaar is vanuit juridisch perspectief. Uit die afweging volgde dat bezuinigingen op bijdragen waar universiteiten langjarige verplichtingen voor zijn aangegaan, zoals de bijdrage voor de sectorplannen, juridisch kwetsbaarder zijn dan bezuinigingen op bijdragen waar universiteiten nog geen langjarige verplichtingen voor zijn aangegaan, zoals dat de bijdrage voor de startersbeurzen.

Wat is het effect op fundamenteel onderzoek?

De startersbeurzen hebben als beleidsdoel het versterken van ongebonden onderzoek, vergelijkbaar met een instrument als de sectorplannen of de open competitie. Daarnaast geven de beurzen een vliegende start aan jonge onderzoekers en verlagen de beurzen werkdruk en aanvraagdruk. De bezuiniging op de startersbeurzen heeft een direct negatief effect op de hoeveelheid fundamenteel onderzoek en de werkdruk en aanvraagdruk van onderzoekers.

Wat is het effect op het aantal vaste aanstellingen?

Het effect op het aantal vaste aanstellingen zal naar verwachting beperkt zijn. De voorwaarde voor het ontvangen van een starters- of stimuleringsbeurs is namelijk dat de medewerker die de beurs ontvangt, reeds een vaste aanstelling heeft of deze krijgt. Instrumenten als de sectorplannen of praktijkgericht onderzoek hebben meer effect op het aantal vaste aanstellingen; dit vereist wel structurele financiering omdat werkgevers anders geen vaste aanstelling geven (vaste aanstelling gaat gepaard met structurele lasten).

Hoeveel beurzen vallen er weg en hoeveel blijven er over? Is er een logische staffel?

In 2024 kregen 734 mensen een startersbeurs en 817 mensen een stimuleringsbeurs. Vanaf 2025 ontvangen universiteiten geen budget meer voor het toekennen van starters- en stimuleringsbeurzen. Universiteiten hebben het budget voor reeds toegekende beurzen al volledig ontvangen.

Wat is effect op fundamenteel onderzoek van de € 40 miljoen korting op NWO?

Het is aannemelijk dat een korting op NWO een direct negatief effect heeft op fundamenteel onderzoek. Op welk instrument en met welke doelstelling beraadt NWO zich op dit moment. Dit kan bijvoorbeeld een bezuiniging zijn op beurzen voor talentontwikkeling, voor maatschappelijke impact, of voor onderzoeksinfrastructuur. NWO neemt de definitieve invulling van de bezuiniging op in de NWO-begroting 2026, die NWO in het najaar van 2025 vaststelt.

Hoe zit het nu precies met de aansluiting danwel het baanperspectief voor mensen met SBB?

Medewerkers die een starters- of stimuleringsbeurs ontvangen hebben reeds een vaste aanstelling. Hun baanperspectief is dus doorgaans dat zij bij de universiteit blijven werken. Een beurs helpt medewerkers om hun onderzoek te financieren en zij kunnen op basis daarvan doorgroeien in de academische wereld; de beurs helpt hen hun loopbaan snel te starten. Medewerkers nemen vaak van hun starters- of stimuleringsbeurs iemand aan in een PhD of een postdoc en die onderzoek doen voor en met de onderzoeksmedewerker met een beurs. Deze PhD's en postdocs hebben een tijdelijk contract vanwege het tijdelijke (financierings)karakter van een beurs. Hierdoor ontstaan extra druk op het systeem, omdat het aantal tijdelijke aanstellingen groeit. Er zijn ook wetenschappers die hun beurs voor andere zaken inzetten, bijvoorbeeld voor infrastructuur, data-stewards, of het opzetten van projecten met externe partners. Instrumenten als de sectorplannen of praktijkgericht onderzoek hebben meer effect op het creëren van vaste aanstellingen; dit vereist structurele financiering.

Hoeveel beurzen kan je verstrekken per € 1 miljoen? (Of andere vuistregel)

Een startersbeurs is minimaal € 150 duizend. Daarom zijn er maximaal 6,6 startersbeurzen te geven vanuit € 1 miljoen. Bij stimuleringsbeurzen zijn er geen richtlijnen voor de hoogte van de beurs; de meeste stimuleringsbeurzen zijn kleiner of gelijk aan € 50 duizend, maar er zijn ook beurzen tussen € 250 en 300 duizend.

Wet internationalisering in balans

Welk gedeelte van de taakstelling kan met de wet behaald worden?

De Wet internationalisering in balans (WIB) is ingediend bij de Tweede Kamer op 8 mei 2024, voor het bekend worden van het hoofdlijnenakkoord. In de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel⁴ en de nota naar aanleiding van het verslag⁵ is toegelicht dat de WIB) niet als eigenstandig doel heeft om de internationale EER-studentenpopulatie te laten dalen. Hiermee heeft de WIB niet tot doel om een bezuiniging vorm te geven. Het vorige kabinet heeft daarom ook de wet zonder een reeks budgettaire opbrengsten aan de Raad van State en de Kamer gestuurd.

Concrete doelen van het wetsvoorstel zijn het versterken van het Nederlands als onderwijs- en wetenschapstaal en het kunnen sturen op studentenstromen. Voor de sturing op studentenstromen introduceert het wetsvoorstel een aantal fixusinstrumenten voor instellingen, waarmee zij de instroom in balans kunnen brengen. Een daling van het aantal EER-studenten kan op termijn wel een gevolg zijn van het toepassen van de instrumenten uit het wetsvoorstel. Deze daling is (ook op macroniveau) onzeker van omvang, omdat de uitkomsten van de toets anderstalig onderwijs (TAO) op voorhand niet te voorspellen zijn en vanwege de gedragseffecten bij instellingen en/of studenten. Er kan bijvoorbeeld een 'waterbedeffect' optreden als studentenstromen verschuiven van de ene naar de andere anderstalige opleiding en er zijn autonome, beleidsonafhankelijke factoren die Europese studentenstromen kunnen beïnvloeden, zoals eerder Brexit of beleid in andere lidstaten gericht op studiemigratie.

Het is de verwachting dat de instrumenten uit het wetsvoorstel op termijn zullen bijdragen aan de bezuiniging uit het hoofdlijnenakkoord. De vormgeving van de bezuiniging (oploop en ingangsdatum) correspondeert niet met de inwerkingtreding en effecten van de wet (zie voor de inwerkingtreding ook de volgende vraag). Er zijn waarschijnlijk dus ook andere maatregelen nodig om de besparing te behalen en te sturen op de studentenstromen, zoals het wervings- en selectiebeleid en bestuurlijke afspraken (zoals in het Hoofdlijnenakkoord opgenomen).

Als de hierboven beschreven maatregelen en zelfregie niet afdoende effect hebben (i.e. niet in dezelfde mate leiden tot een daling in studentenaantallen die correspondeert met de bezuiniging), zal dat tot gevolg hebben dat de Rijksbekostiging per student wordt verlaagd.

Wanneer zijn dan de effecten van de Toets Anderstalig Onderwijs/ Wet internationalisering in balans merkbaar?

Na inwerkingtreding van de wet zal de toetsing van het bestaand anderstalig aanbod zal in totaal ongeveer twee kalenderjaren in beslag nemen, na inwerkingtreding van de wet:

⁴ Kamerstukken II 2023/24, 36 555, nr. 3, paragraaf 7, p. 65 e.v.

⁵ Kamerstukken II 2024/2025, 36 555, nr. 7, paragraaf 10.1, p. 22 e.v.

- Instellingen hebben negen maanden de tijd om met elkaar in overleg gaan en de definitieve keuzes maken over welke opleidingen wel en welke niet anderstalig voort te zetten en de onderbouwing van de (cluster)aanvragen gereed te maken.⁶
- Daarna beoordeelt de Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs (CDHO) met de beoordeling van de aanvragen. Zij beoordeelt de aanvragen in onderlinge samenhang, met oog voor het hele onderwijsveld en komt tot een advies aan de Minister van OCW. Waarna de minister van OCW besluit. De termijn voor advies CDHO en besluit minister is in totaal 12 maanden. Omdat de beoordeling van het bestaande aanbod integraal plaatsvindt, zullen alle besluiten tegelijkertijd worden genomen.

Vervolgens zal een redelijke termijn worden geboden voor het om- of afbouwen van opleidingen die geen toestemming krijgen om anderstalig te blijven. Wat geldt als een redelijke termijn voor afbouw of het omzetten van een opleiding of traject van anderstalig naar Nederlandstalig wordt per geval vastgesteld. Daarbij kunnen zittende studenten altijd hun opleiding afmaken en dus zal de volledige afbouw of omzetting van een opleiding altijd de nominale duur van een opleiding plus één jaar zijn. (In het geval van universitaire bachelor is dat bijvoorbeeld drie plus één jaar). Dit bepaalt de minimale ondergrens. Er kunnen voorts omstandigheden zijn die vragen om een langere afbouwtermijn, zoals de beschikbaarheid van Nederlandstalig personeel.

De uiteindelijke effecten van de toets anderstalig onderwijs zijn sterk afhankelijk van het tempo van de Kamerbehandeling van het wetsvoorstel en het proces van de bijbehorende algemene maatregel van bestuur. Indien inwerkingtreding op 1 januari 2026 gehaald wordt – bij een snel verloop van het proces – kan de TAO uiterlijk in september 2027 zijn afgerond. In dat scenario zal er op zijn vroegst vanaf studiejaar 2028-2029 geen instroom meer plaats vinden in opleidingen met een negatief besluit. Volledige afbouw van opleidingen zal pas vanaf studiejaar 2032-2033 gerealiseerd zijn en in veel gevallen later.

Voor opleidingen die – naar aanleiding van zelfregie-afspraken – zelf besluiten om af te bouwen of om te schakelen naar het Nederlands, kan het verloop iets sneller zijn, maar ook dan zal het uitgangspunt blijven dat zittende studenten hun opleidingen moeten kunnen afronden (nominaal plus één).

Welk deel van de bezuiniging kan je realiseren met de Wet internationalisering in balans? Is het niet gewoon een lumpsumkorting?

Een van de hoofddoelstellingen uit de WIB is het verstevigen van de positie van het Nederlands als onderwijs- en onderzoekstaal. Een opleiding of traject wordt als Nederlandstalig gezien als minimaal 2/3e deel van de totale studielast in een het Nederlands wordt getentamineerd. Associate degree- en bacheloropleidingen en -trajecten die méér dan 1/3e van de studielast anderstalig willen verzorgen moeten aantonen dat de keuze voor niet-Nederlandstalig onderwijs doelmatig is. Dit kunnen zij doen door de toets anderstalig onderwijs te doorlopen en zich te beroepen op één van de vier doelmatigheidsgronden, zijnde regionale omstandigheden, arbeidsmarkt, internationale uniciteit en internationale positionering. Eén van die gronden is het criterium "regionale omstandigheden". Het criterium is bedoeld om maatwerk mogelijk te maken voor regio's waar het wegvallen van anderstalig onderwijs onevenredig negatieve gevolgen zou hebben. Instellingen in of in de nabijheid van krimpgebieden of instellingen in grensgebieden hebben de mogelijkheid om zich te beroepen op dit criterium. We kunnen niet vooruitlopen op de precieze effecten van het doorlopen van de toets, dat zou een zorgvuldig beoordelingsproces door de CDHO ondermijnen. Maar in veel gevallen hebben instellingen in een grensregio of in de

⁶ Om de eerste stappen in de zelfregie te faciliteren is voor de zomer een concept van de amvb met de uitwerking van de doelmatigheidscriteria gepubliceerd voor internetconsultatie: internetconsultatie.nl/toetsanderstaligonderwijs/

nabijheid van een krimpregio ruimere mogelijkheden om anderstalig onderwijs aan te bieden dan instellingen in de rest van het land.

Een algemene, categorische uitzondering van regio's is niet voorzien. Vele opleidingen in de regio zijn op dit moment Nederlandstalig en zijn van groot belang voor de lokale arbeidsmarkt en samenleving, ook in het kader van doorstroom (van bijvoorbeeld mbo naar hbo). Met een algemene uitzondering zouden de bestaande Nederlandstalige opleidingen binnen de regio zonder aantoonbare noodzaak automatisch toestemming krijgen om het onderwijs anderstalig aan te bieden.

Wat zijn de effecten van de Wet internationalisering in balans in de regio's? Kan je regionale uitzonderingen maken? En kan je met deze taakstelling wel maatwerk leveren?

Een van de hoofddoelstellingen uit de WIB is het verstevigen van de positie van het Nederlands als onderwijs- en onderzoekstaal. Een opleiding of traject wordt als Nederlandstalig gezien als minimaal 2/3e deel van de totale studielast in een het Nederlands wordt getentamineerd. Associate degree- en bacheloropleidingen en -trajecten die méér dan 1/3e van de studielast anderstalig willen verzorgen moeten aantonen dat de keuze voor niet-Nederlandstalig onderwijs doelmatig is. Dit kunnen zij doen door de toets anderstalig onderwijs te doorlopen en zich te beroepen op één van de vier doelmatigheidsgronden, zijnde regionale omstandigheden, arbeidsmarkt, internationale uniciteit en internationale positionering. Eén van die gronden is het criterium "regionale omstandigheden". Het criterium is bedoeld om maatwerk mogelijk te maken voor regio's waar het wegvallen van anderstalig onderwijs onevenredig negatieve gevolgen zou hebben. Instellingen in of in de nabijheid van krimpggebieden of instellingen in grensgebieden hebben de mogelijkheid om zich te beroepen op dit criterium. We kunnen niet vooruitlopen op de precieze effecten van het doorlopen van de toets, dat zou een zorgvuldig beoordelingsproces door de CDHO ondermijnen. Maar in veel gevallen hebben instellingen in een grensregio of in de nabijheid van een krimpregio ruimere mogelijkheden om anderstalig onderwijs aan te bieden dan instellingen in de rest van het land.

Een algemene, categorische uitzondering van regio's is niet voorzien. Vele opleidingen in de regio zijn op dit moment Nederlandstalig en zijn van groot belang voor de lokale arbeidsmarkt en samenleving, ook in het kader van doorstroom (van bijvoorbeeld mbo naar hbo). Met een algemene uitzondering zouden de bestaande Nederlandstalige opleidingen binnen de regio zonder aantoonbare noodzaak automatisch toestemming krijgen om het onderwijs anderstalig aan te bieden

Wat is er nodig om instellingen die afhankelijk zijn van internationale studenten overeind te houden (voorbeeld hotelschool Leeuwarden)?

Met het wetsvoorstel wordt verzekerd dat de keuze voor een andere opleidingstaal dan het Nederlands doelmatig is en dat deze keuze past bij de maatschappelijke en economische context van de opleiding. Opleidingen die voor meer dan 1/3e van de totale studielast (het totale aantal studiepunten) in een andere taal (meestal Engels) worden verzorgd, moeten de toets anderstalig onderwijs doorlopen om aan te tonen dat de keuze van de onderwijstaal doelmatig is. Eén van de doelmatigheidscriteria waarop opleidingen zich kunnen beroepen in de toets is 'internationale positionering'. Dit is bedoeld om ruimte te bieden aan opleidingen die noodzakelijk in een andere taal verzorgd moeten worden, omdat de kennis, inzichten en vaardigheden onlosmakelijk

verbonden zijn met een internationale context of werkveld. De inhoud van het curriculum, in combinatie met de manier waarop dit wordt gedoceerd is leidend voor de beoordeling van dit criterium.

Verder is in het regeerprogramma afgesproken dat het kabinet komt met een aanpak van de problematiek van dalende studentenaantallen in krimpregio's.

Hoeveel internationale studenten (EER en niet-EER) waren er in de periode 2021 tot en met 2024?

Aantal inschrijvingen in 2021 t/m 2024. Selectiedomein: type hoger onderwijs binnen soort hoger onderwijs.

		inschrijvingen in 2021	inschrijvingen in 2022	inschrijvingen in 2023	Voorlopige inschrijvingen in 2024
hbo	EER	26.143	27.714	28.388	29.008
wo	EER	58.213	62.305	65.462	67.192
hbo	NL	458.893	442.078	423.898	412.289
wo	NL	269.521	262.738	255.540	250.916
hbo	niet-EER	7.427	8.078	9.086	9.622
wo	niet-EER	21.642	23.220	24.633	25.754

Waar zijn de bedragen in de bezuiniging op gebaseerd? Hoe is het berekend?

De reeks in het hoofdlijnenakkoord weerspiegelt de ambitie van de regering om het aantal internationale studenten te verminderen. Om de benoemde structurele besparing te behalen, moet het aantal internationale EER-studenten op totaalniveau (bachelor en master) in het hbo en wo op basis van de huidige referentieramingen met structureel ongeveer 27-29% worden verminderd (zie ook het antwoord op de volgende vraag).

De exacte omvang en berekening van de financiële besparing is bij ambtelijk OCW niet bekend en betreft een keuze van de formatietafel.

Hoe werkt het risico op dubbel korten? Wat gebeurt er als de instroom autonoom daalt?

Bij de bezuiniging internationalisering is er potentieel sprake van 'dubbel korten' namelijk:

- Eerst wordt de begroting neerwaarts bijgesteld door het meerjarig afboeken van de bezuinigingsreeks uit het hoofdlijnenakkoord (in casus € 293 mln structureel). Dit wordt in mindering gebracht op de Rijksbijdrage aan de instellingen.
- Vervolgens zal als gevolg van beleid van de instellingen het aantal internationale studenten dalen. Het macrobudget (dat wil zeggen het budget dat door het ministerie van Financiën beschikbaar wordt gesteld voor het hoger onderwijs) wordt bepaald op basis van het aantal studenten via de referentieraming. De afname van het aantal studenten leidt vervolgens tot een extra daling van het macrobudget, waardoor er nog een keer een korting op het beschikbare budget van de instellingen plaats vindt.

Met het oog hierop is met de minister van Financiën afgesproken om de bijstelling van de begroting als gevolg van een afname van het aantal internationale studenten die volgt uit de referentieraming, te verrekenen met de (reeds ingeboekte) bezuiniging. Bijvoorbeeld: stel dat er 25.000 minder studenten worden verwacht in 2030, dan resulteert dit in een bijstelling van de begroting met $25.000 \times 10.000 \text{ euro} = 250 \text{ miljoen euro}$. Als de bezuiniging uit het hoofdlijnenakkoord in 2030 ook 250 miljoen zou zijn, wordt de bezuiniging volledig ingevuld met de daling van het aantal studenten op basis van de referentieraming.

Waar is de verdeling van de bezuiniging over artikel 6 en 7 op gebaseerd?

In de ontwerpbegroting voor 2025 is in de meerjarige doorkijk voor 2026 en verder een pro forma verdeling opgenomen. Deze is gebaseerd op het totaal aantal internationale EER-bachelor studenten dat in de beide sectoren studeert: 30% in het hbo en 70% in het wo. De definitieve verdeling zal in de begroting 2026 verwerkt worden. Er worden ook bestuurlijke afspraken gemaakt worden met instellingen (cfr de afspraak in het Hoofdlijnenakkoord).

MOCW zegt dat er een bestuursakkoord nodig is, waarom en hoe werkt dat?

In het hoofdlijnenakkoord en het regeerprogramma is opgenomen dat de regering ter voorbereiding op de begroting van 2026 bestuurlijke afspraken wil maken die leiden tot een lagere internationale instroom en de daaraan gekoppelde besparing. Deze afspraken kunnen een sneller effect genereren dan de maatregelen uit de WIB, die een invoertermijn kent (zie hiervoor).

Er is ruimte voor onderwijsinstellingen om vooruitlopend op het wetsvoorstel al aan de slag te gaan, bijvoorbeeld door het toepassen van een fixus op een traject, andere vormen van zelfregie, het omzetten van opleidingen naar het Nederlands en het blijvend herzien van het wervings- en selectiebeleid.

Is het amendement Martens-America nog effectief met de TAO als de criteria verder aangescherpt gaan worden? Zodat het niet meer interessant is om te werken met Engelse en Nederlandse track. We krijgen signalen dat de instellingen het eerst heel graag wilden maar nu niet gaan gebruiken. "MOCW gaf in debat aan dat de aanscherping van AmvB dit niet per se onmogelijk zou maken. Hoe zit dat dan?"

Ja, het amendement Martens-America, wat het mogelijk maakt om een numerus fixus in te stellen op trajectniveau, is ook met de voorgenomen aanscherpingen van de toets anderstalig onderwijs effectief.

Associate degree- en bacheloropleidingen en -trajecten die méér dan 1/3e van de studielast anderstalig willen verzorgen moeten aantonen dat de keuze voor niet-Nederlandstalig onderwijs doelmatig is. Dit kunnen zij doen door de toets anderstalig onderwijs te doorlopen en zich te beroepen op één van de vier doelmatigheidsgronden. Vervolgens wordt ook beoordeeld of dit ook past binnen het geheel aan voorzieningen in het hoger onderwijs.

De doelmatigheidscriteria in de toets anderstalig onderwijs zijn:

- A. regionale omstandigheden
- B. arbeidsmarkt
- C. internationale uniciteit
- D. internationale positionering

Voor opleidingen en trajecten die succesvol een beroep doen op de criteria 'regionale omstandigheden' of 'arbeidsmarkt', zou het met het oog op de toegankelijkheid van het onderwijs van groot belang zijn als, (aspirant-)studenten kunnen kiezen voor een Nederlandstalig of een anderstalig traject. Het instellen van een numerus fixus op een traject heeft als zodanig geen invloed op de beoordeling van de toets anderstalig onderwijs, maar kan positief bijdragen aan het vergroten van de toegankelijkheid voor Nederlandstalige studenten.

Het criterium 'internationale uniciteit' is alleen toepasbaar indien er maar één opleiding of traject is die het onderwezen onderwerp aanbiedt en anderstaligheid nodig is om het vakgebied in Nederland te kunnen behouden.

Voor het criterium internationale positionering geldt dat de anderstaligheid van een opleiding onlosmakelijk verbonden moet zijn met de internationale dimensie ervan. Als een anderstalig traject enkel een vertaling vormt van een inhoudelijk grotendeels overlappend Nederlandstalig traject of opleiding, dan is een beroep op dit criterium niet mogelijk.

Als er van een opleiding zowel een Nederlandstalig als een anderstalig traject bestaat met een soortgelijk curriculum, dan is dat een indicatie dat een opleiding onvoldoende uniek of internationaal gepositioneerd is. Dit staat los van het feit of er wel of niet een numerus fixus is ingesteld op het trajectsniveau.

We benadrukken hierbij dat het gaat om voorgenomen aanscherpingen van de uitwerking van de criteria in de Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) die op de wet volgt. Definitieve uitwerking van de doelmatigheidscriteria in de AmvB volgt pas na behandeling van de wet in de Tweede Kamer omdat dan de criteria in de wet vaststaan.

Er is nu al sprake van een dalende instroom. Hoe werkt dat dan in relatie tot taakstelling?

In de Referentieraming 2024 is al een afvlakking van de groei van internationale studentenaantallen te zien, mede door de maatschappelijke discussie en de terughoudendheid in de werving door instellingen. In de Referentieraming 2025 zet deze trend naar verwachting door en zal mogelijk een daling te zien zijn. De afvlakking en mogelijke daling draagt bij aan het realiseren van de besparing. . Zie hiervoor het antwoord op de vraag over de dubbele korting.

Wat gebeurt er met het docentencorps dat geen Nederlands spreekt?

Het wetsvoorstel biedt instellingen ruimte om personeel dat de Nederlandse taal niet machtig is strategisch in te zetten. Zo worden de masteropleidingen niet onderworpen aan de toets anderstalig onderwijs en is er binnen Nederlandstalige associate degree- en bacheloropleidingen en -trajecten ruimte om het curriculum voor maximaal een derde deel anderstalig te verzorgen. Uiteraard kan het anderstalige personeel ook ingezet blijven worden in associate degree- en

bacheloropleidingen en -trajecten die de toets anderstalig onderwijs succesvol doorlopen. Als werkgever zijn instellingen zelf verantwoordelijk voor hun personeelsbeleid.

Voor het bestaande anderstalige personeel binnen opleidingen die de doelmatigheid van de taalkeuze van de opleiding niet kunnen aantonen, wordt een redelijke termijn geboden waarbinnen deze opleiding moet worden omgezet naar het Nederlands (voor ten minste twee derde deel van de studielast). Deze periode kan ingezet worden om het personeel vaardig te laten worden in het Nederlands of Nederlandstalig personeel aan te trekken. Als anderstalige docenten ook de Nederlandse taal leren, vergroot dit de mogelijkheden voor instellingen om internationaal personeel in te zetten bij Nederlandstalige opleidingen verder. Zowel de VH als UNL hebben plannen voor het bevorderen van de Nederlandse taalvaardigheid van anderstalige docenten opgenomen in hun aanpak voor zelfregie.

Is er een uitzondering voor unieke opleidingen?

Ja, unieke anderstalige opleidingen kunnen de doelmatigheid van de taalkeuze aantonen door een beroep te doen op het criterium 'internationale uniciteit' in de toets anderstalig onderwijs. Dit criterium is speciaal ontworpen voor opleidingen die in Nederland slechts op één plaats worden aangeboden en waarvan het voortbestaan van het vakgebied binnen Nederland alleen mogelijk is indien de opleiding anderstalig wordt aangeboden.

Regeling buitenlands studerenden (RBS)

De regeling buitenlandsstuderenden (RBS) is een reisvergoeding voor studenten die recht hebben op studiefinanciering en voor hun studie of stage tijdelijk in het buitenland studeren (bijvoorbeeld via een Erasmusbeurs). Daardoor kunnen zij in die periode weinig nut hebben van hun Nederlandse ov-studentenkaart. In ruil voor het (tijdelijk) opgeven van hun ov-kaart, kunnen zij deze vergoeding in geld krijgen.

Hoeveel wordt dit gebruikt:

- 42.000 studenten met recht op Nederlandse studiefinanciering maakten in 2023 gebruik van de regeling buitenlandsstuderenden, waarvan ongeveer 97% Nederlandse studenten.
 - In zo'n 31.000 gevallen gaat het om studenten die in Nederland een opleiding doen, maar voor een deel van de studie of stage naar het buitenland gaan. Zij ontvangen gemiddeld 4-6 maanden RBS per persoon.
 - In zo'n 11.000 gevallen gaat het om mensen die een gehele mbo, bachelor of master opleiding in het buitenland doen. Dit zijn voor een klein deel ook mensen die in een grensregio wonen maar in België of Duitsland studeren (We hebben hierover geen betrouwbare cijfers).
 - Van alle ontvangers van RBS is ongeveer 87% hbo/wo-student en ongeveer 13% mbo-student.
- De raming uit de ombuigingslijst, die gebruikt is in het Hoofdlijnenakkoord, was destijds niet actueel. In de huidige raming zijn de aantallen lager door de nieuwe referentieraming. Ook is de prijs lager door de herijking van het ov-contract. Het afschaffen van deze maatregel zou daarom niet jaarlijks € 30 miljoen opleveren, maar € 21 miljoen.

NB Op dit moment wordt onderzocht of de maatregel juridisch houdbaar is, vooral omdat hiermee een ongelijke behandeling ontstaat tussen 'studeren in Nederland' en 'studeren in een ander EU-land' die waarschijnlijk strijdig is met het vrij verkeer van personen en het verbod op discriminatie zoals verankerd in Europees recht.

Is dit een belangrijk onderdeel van de koopkracht/financiële situatie van studenten?

- De ov-vergoeding bedraagt in 2024 maandelijks € 114,92 (dit bedrag wordt jaarlijks herijkt).
- Het Nibud studenteonderzoek schat het gemiddelde maandelijkse inkomen van uitwonende studenten in 2024 op € 1.710 euro.
- Uitgaande van deze cijfers daalt het inkomen van geraakte studenten met ongeveer 6,7%. Het daadwerkelijke effect op de koopkracht hangt af van de specifieke situatie van de student (bijvoorbeeld hoeveel kosten de student maakt in het buitenland voor reizen naar de onderwijsinstelling).

Bijlage – lijst gemeenten functiemix

Aalsmeer

Alblasserdam

Albrandswaard

Almere

Alphen aan den Rijn

Amersfoort

Amstelveen

Amsterdam

Baarn

Barendrecht

Beverwijk

Blaricum

Bloemendaal

Bodegraven-Reeuwijk

Bunnik

Bunschoten

Capelle aan den IJssel

De Bilt

De Ronde Venen

Delft

Diemen

Dordrecht

Edam-Volendam

Eemnes

Goeree-Overflakkee

Gooise Meren

Gorinchem

Gouda

's-Gravenhage

Haarlem

Haarlemmermeer

Hardinxveld-Giessendam

Heemskerk
Heemstede
Hendrik-Ido-Ambacht
Hillegom
Hilversum
Hoeksche Waard
Houten
Huizen
IJsselstein
Kaag en Braassem
Katwijk
Krimpen aan den IJssel
Krimpenerwaard
Landsmeer
Lansingerland
Laren
Leiden
Leiderdorp
Leidschendam-Voorburg
Leusden
Lisse
Lopik
Maassluis
Midden-Delfland
Molenlanden
Montfoort
Nieuwegein
Nieuwkoop
Nissewaard
Noordwijk
Oegstgeest
Oostzaan
Ouder-Amstel
Oudewater
Papendrecht

Pijnacker-Nootdorp
Purmerend
Ridderkerk
Rijswijk
Rotterdam
Schiedam
Sliedrecht
Soest
Stichtse Vecht
Teylingen
Utgeest
Uithoorn
Utrecht
Utrechtse Heuvelrug
Velsen
Vijfheerenlanden
Vlaardingen
Voorne aan Zee
Voorschoten
Waddinxveen
Wassenaar
Waterland
Westland
Wijdemeren
Wijk bij Duurstede
Woerden
Wormerland
Woudenberg
Zaanstad
Zandvoort
Zeist
Zoetermeer
Zoeterwoude
Zuidplas
Zwijndrecht

1. Herijking studentenreisproduct

- a. Wat betekent de voorgestelde 'herijking' precies?
 - i. OCW heeft een contract voor de OV-studentenkaart met de vervoerders.
 - ii. In dit contract is bepaald dat OCW samen met de vervoerders periodiek een onderzoek uitvoert om de kaartprijs uit het contract te herijken. Daarvoor worden alle gereisde kilometers van studenten in een bepaalde periode gemeten.
 - iii. Op basis van dit onderzoek (het zogenaamde herijkingsonderzoek) wordt de kaartprijs (dus het bedrag dat OCW per kaart betaalt aan de vervoerders) aangepast (herijkt). Het onderzoek hangt samen met de aantallen kaarthouders en is dus bepalend voor het bedrag dat OCW in het kader van het contract aan de vervoerders betaalt.
 - iv. Het laatste herijkingsonderzoek liep van juli 2023-juni 2024 (en zal leiden tot aanpassing van de kaartprijs per 1-1-2025). Het herijkingsonderzoek ervoor liep van juli 2022-juni 2023 en leidde tot een (neerwaartse) aanpassing van de kaartprijs per 1-1-2024 en daarmee een bijstelling van het bedrag dat OCW in het kader van het contract aan de vervoerders betaalde. Dat geld staat niet meer op de OCW-begroting.
- b. In hoeverre raakt dit het huidige studentenreisproduct?
 - i. De herijking raakt het recht op het studentenreisproduct niet. Dat blijft hetzelfde.
- c. Wat is het effect van deze maatregel op het studentenreisproduct?
 - i. Zie vorig antwoord.
 - ii. Door de twee vorige herijkingen, hoeft OCW de ov-bedrijven - cfr het gestelde in het contract - minder te betalen voor het studentenreisproduct. Sinds en na Covid-19 reizen studenten minder.
 - iii. Feitelijk betreft het hier geen "maatregel" maar een uitwerking van het contract tussen overheid en vervoerders.
- d. Wat betekent deze maatregel voor studenten?
 - i. Het recht op het studentenreisproduct blijft hetzelfde als gevolg van herijkingen.
 - ii. Het studentenreisproduct is dus goedkoper geworden voor studenten omdat ze in totaliteit minder zijn gaan reizen. In 2023: €120,96, in 2025: €109,04.
 - iii. Het studentenreisproduct valt onder de prestatiebeurssystematiek. Dat betekent dat het een lening is tot de studenten hun diploma halen. Studenten hoeven minder te lenen voor het studentenreisproduct omdat zij gemiddeld minder reizen.
- e. Wat betekent deze maatregel voor het OV, waar reeds op bezuinigd wordt via de BDU-korting?
 - i. Dit is een vraag voor het ministerie van IenW. OCW heeft geen inzicht in de effecten van de verminderde financiële bijdrages (w.o. BDU) op het OV in totaliteit.

2. Toekomstfonds

Op deze vragen zou het ministerie van EZ antwoord kunnen geven.

- a. Welke regelingen worden met deze maatregel precies uitgefaseerd binnen het Toekomstfonds?
- b. Wat is het effect van deze maatregel op het innovatieve MKB?

3. Deltaplan zoetwater

Op deze vragen zou het ministerie van I&W antwoord kunnen geven.

- a. Wat is het effect van deze maatregel op mede-overheden, aangezien dit reeds een cofinancieringsinstrument is?
- b. Wat betekent dat voor de continuïteit van het Deltaplan Zoetwater, mede gelet op de toenemende verziltingsproblematiek?
- c. Is het Deltaplan Zoetwater niet incidenteel i.p.v. structureel en is dit niet gewoon een structurele bezuiniging op het Deltafonds, dat jaarlijks reeds enkele honderden miljoenen tekort komt de komende decennia voor b.v. waterveiligheid?

4. Opleiding medisch specialisten

Op deze vragen zou het ministerie van VWS antwoord kunnen geven.

- a. Waarom is gekozen voor bedrag van 35 miljoen?
- b. Wat gebeurt er als dit bedrag wordt aangepast conform CDA in KIK 2025, ofwel 200 mln?
- c. Waarom is aanvullend niet gekozen voor NIEUWE specialisten in loondienst?

5. Lumpsumkorting

- a. Klopt het dat deze dekking uit hetzelfde artikel komt waar de bezuiniging wordt verzacht?
 - i. *Ja, het klopt dat het hierbij om dezelfde artikelen gaat. De bezuiniging ihkv de langstudeermaatregel is pro forma verdeeld over artikel 6 (hbo) en artikel 7 (wo). Een korting op de lumpsum zou in principe naar rato van studentenaantallen verdeeld worden over diezelfde artikelen.*

6. Hervorming NPO

- a. Klopt het dat dit gaat over het inboeken van extra STER-inkomsten?
 - i. *De hervorming gaat niet over het inboeken van extra STER-inkomsten. Doel is om te komen tot een beter beheersbaar en bestuurbaar systeem dat meekan in de digitale wereld en Nederland kan blijven bedienen met kwalitatief aanbod. Wel wordt bekeken of online reclame toegestaan moet worden, maar dat is ingegeven vanuit het feit dat de inkomsten lineair zullen teruglopen, wat mogelijk voor een klein deel gecompenseerd kan gaan worden door online reclame. Verruiming van online reclame heeft mogelijk ook impact op commerciële omroepen.*
- b. Zo ja, wat zijn hier de verwachte effecten van? En klopt het dat hiermee 60 miljoen euro opgehaald kan worden?
 - i. *Extra inkomsten uit Ster kan alleen bij het zetten van een betekenisvolle stap in het toestaan van online reclame. Dan alsnog zullen de inkomsten beperkt zijn en zullen ze nodig zijn de dalende inkomsten uit lineair deels te compenseren.*
- c. Zo nee, wat betekent deze hervorming dan wel?
 - i. *Zie antwoord a*

7. Korting provinciefonds

Op deze vragen zou het ministerie van BZK antwoord kunnen geven.

- a. Hoe kan er gedifferentieerd worden tussen provincies voor een ingeboekte korting?
- b. Hoe kan de door coalitie voorgestelde differentiatie naar provincies vormgegeven worden?

8. Terugdraaien btw-compensatie

9. Masterplan basisvaardigheden

- i. *Aan scholen is in oktober 2024 gecommuniceerd dat ze mogen uitgaan van een bekostiging van minimaal 182 euro per leerling per januari 2027. Dan start de gerichte bekostiging. In 2025 en 2026 tijd loopt de subsidieregeling nog.*

- ii. *Elke 25 mln. bezuiniging op de gerichte bekostiging per 2027 doet dit bedrag met 10 euro per leerling dalen.*
- iii. *Voor de subsidieregeling basisvaardigheden (tot 1 januari 2027 nog de wijze van bekostiging uit het masterplan) geldt dat een bereik van 95% van alle scholen wordt nagestreefd. 95% van alle scholen in het primair en voortgezet onderwijs heeft dan één keer mee kunnen doen met de subsidieregeling. De prijs per leerling van de komende regeling is 625 euro. Elke bezuiniging van 25 mln. doet het bedrag van 625 euro dalen met 30 euro.*
- iv. *Het merendeel van de huidige subsidiemiddelen voor basisvaardigheden wordt door scholen ingezet op de professionalisering van leraren. Hierdoor stijgt de kwaliteit van de lessen. Als er minder beschikbaar komt is het de vraag of dit voldoende is deze professionalisering/scholing te organiseren. Daarnaast worden extra leerkrachten ingezet met een specialisme op rekenen of taal.*

10. SLIM-regeling

- a. Waar slaat de bezuiniging op deze regeling precies neer?
 - i. *De regeling slaat neer bij bedrijven en werkenden in het mkb. Belangrijk deel van LLO bestaat uit informeel leren, leren op de werkvloer. En die werkvloeren bestaan voor groot deel uit mkb. Uit cijfers van de OESO blijkt dat scholing van werkenden in Nederland vooral achterblijft in het mkb, en bij kwetsbaar werkenden. Mkb bedrijven kunnen SLIM nu gebruiken voor het investeren in een leerrijke werkomgeving:*
 - *de doorlichting van de onderneming uitmondend in een opleidings- of ontwikkelplan;*
 - *het verkrijgen van loopbaan- of ontwikkeladviezen voor werkenden;*
 - *het ontwikkelen of invoeren van een methode in de onderneming die werkenden in de onderneming stimuleert hun kennis en vaardigheden verder te ontwikkelen tijdens het werk.*
 - ii. *Uit een recente evaluatie blijkt dat de regeling goed werkt:*
 - iii. *Voor de meeste respondenten heeft de subsidie effect gehad op de vorm waarin de activiteiten hadden plaatsgevonden (66%) of de timing van de activiteiten (11%). De SLIM-subsidie heeft bedrijven daarmee geholpen om in hun organisatie sneller of meer substantieel werk te maken van leren en ontwikkelen, met goed resultaat:*
 - *naast de subsidie zetten bedrijven ook eigen middelen in voor LLO.*
 - *ze besteden na afloop van de subsidie gemiddeld bijna 50% meer aan scholing dan niet-ontvangers.*
 - *meer medewerkers nemen deel aan scholing in vergelijking met de situatie van voor deelnemen aan de SLIM-regeling.*
 - *de kosten die respondenten zelf maken voor het SLIM-project staan volgens hen in verhouding tot de baten.*
 - *met SLIM-financiering worden structuren, systemen en producten ontwikkeld die duurzaam zijn verankerd in de bedrijfsvoering en in stand worden gehouden.*
 - iv. *18% van de respondenten geeft aan dat ze de activiteiten zonder subsidie niet zouden hebben uitgevoerd, dit geldt met name voor het kleinbedrijf. Zoals hiervoor aangegeven hebben de overige subsidieontvangers de subsidie gebruikt om maatregelen sneller en beter toe te passen. Slechts 5% van de respondenten geeft aan dat het ontvangen van de subsidie geen verschil heeft gemaakt in de uitvoering van de activiteiten.*
- b. Wat is het effect op het Leven Lang Ontwikkelen-beleid?

- i. *Bij een bezuiniging op de SLIM ad. € 40 miljoen structureel komt het volledige structurele budget voor de regeling te vervallen (er blijft dan alleen cumulatief circa € 70 miljoen over voor de scholingsfaciliteit). Daardoor kunnen we MKB organisaties niet meer stimuleren tot meer en effectieve actie op leren en werken. Resterend budget is vooral tijdelijk NGF geld, oa voor de flexibilisering van het beroepsonderwijs. Omdat STAP ook is gestopt, is er vanuit de overheid geen stimulerend LLO-budget voor werkenden en bedrijven meer. LLO beleid wordt dan afhankelijk van investeringen uit private sector, regionale scholingsfondsen ed.*
- c. Wat is het effect op maatschappelijk belangrijke tekortsectoren, waar de regeling nu op is gericht?
- i. *De huidige SLIM-regeling (structureel € 40 miljoen per jaar voor beschikbaar) richt zich op leren en ontwikkelen in het MKB. Deze is niet specifiek gericht op maatschappelijk cruciale sectoren.*
 - ii. *Het is de bedoeling om vanaf 2025 een tijdelijke scholingsfaciliteit te introduceren (valt ook onder de SLIM-regeling). Deze is wel gericht op maatschappelijk cruciale kraptesectoren en is bedoeld om arbeidsmarktrelevante scholing binnen deze sectoren te subsidiëren.*
 - iii. *Als de structurele SLIM-middelen worden wegbezuinigd, resteert alleen de tijdelijke scholingssubsidie. Dat betekent dat de scholingssubsidie per definitie een tijdelijke impuls voor deze sectoren is. De verdere inbedding van LLO-beleid in deze sectoren, kan dan ook niet meer vanuit de SLIM-regeling worden ondersteund.*

11. Beperken Loon- en prijsbijstelling

Op deze vragen zouden het ministerie FIN en het ministerie van BZK antwoord kunnen geven, tenzij deze dekking uitsluitend ziet op de LPI van OCW.

- a. Hoe pakt dit uit voor de verschillende departementen? Kan hier een overzicht van gedeeld worden?
- b. Hoe groot is het totale geraamde bedrag voor LPI voor komend jaar?
- c. Waarom is er niet voor gekozen om de aanvullende taakstelling ook op het apparaat betrekking te laten hebben?

60 mln NPO

Wat voor effect heeft dat op de aangekondigde hervormingen?

- *Een hervorming van de landelijke publieke omroep is mogelijk met elk budgetair kader. Een additionele bezuiniging heeft met name gevolgen voor de wijze waarop de landelijke publieke omroep zijn publieke taak kan vervullen en Nederland kan voorzien van kwalitatief hoogwaardig en vindbaar aanbod en journalistieke informatie (in de context van een veranderend medialandschap). Het is onvermijdbaar dat een additionele bezuiniging een vershraling van dit aanbod tot gevolg heeft. De gebruiker (o.a. kijker) gaat het merken. Overigens vergt een bezuiniging op het budget van de landelijke publieke omroep een wetswijziging en kan mede om deze reden pas vanaf 2027 ingaan.*

50 mln lumpsum hoger onderwijs

Gaat dat per definitie ten koste van kleine opleidingen?

- *De beschikbare middelen voor het hoger onderwijs worden via een bekostigingsmodel verdeeld over alle instellingen.*
- *Een keuze die OCW bij de verdeling van een dergelijke korting nog kan maken is de verdeling over de sectoren hbo en wo, bijvoorbeeld naar rato van studentenaantallen.*
- *Een lumpsum korting resulteert vervolgens in een lager beschikbaar budget, waardoor alle instellingen een lagere Rijksbijdrage ontvangen.*
- *Instellingen hebben bestedingsvrijheid en kunnen zelf keuzes maken over hoe een verlaging van de Rijksbijdrage wordt verwerkt. Kleine opleidingen worden zodoende niet per definitie geraakt maar vanuit OCW kunnen wij ook niet uitsluiten dat kleine opleidingen niet geraakt worden. Deze keuze ligt dus bij instellingen.*

40 mln op de SLIM-regeling

Wat is dan het gevolg? Wat kunnen we dan niet meer doen en in hoeverre raakt dat dan het MKB?

- *SLIM regeling is een regeling van SZW gericht op creëren LLO leercultuur in MKB. Hiermee worden MKB bedrijven ondersteund om in te zetten op HR beleid en ontwikkeling van personeel (wat bij mkb bedrijven vaak niet heel professioneel gebeurt). Goed voor productiviteit en evt ook om- en bijscholing.*
- *Bij een bezuiniging op de SLIM ad. € 40 miljoen structureel komt het volledige structurele budget voor de regeling te vervallen (er blijft dan alleen cumulatief circa € 70 miljoen over voor de scholingsfaciliteit). Daardoor kunnen we MKB organisaties niet meer stimuleren tot meer actie op leren en ontwikkelen in hun organisaties.*
- *Er is in het kader van de subsidietaakstelling reeds structureel 30% op deze regeling omgebogen.*
- *Uit een recente evaluatie komt naar voren dat de regeling effectief is: MKB-bedrijven investeren meer in scholing en leven lang ontwikkelen. Het belang van leven lang ontwikkelen wordt breed onderkend (o.a. met oog op krapte en toekomstig verdienvermogen).*